

Tuisku Heiskanen

TULEVAISUUTENI VIIDEN VUODEN KULUTTUA

Koulukodin yhdeksäsluokkalaisten näkemyk-
siä tulevaisuudestaan

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>19.11.2012</p>
<p>Tekijä(t) Tuisku Heiskanen</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö</p>
<p>Nimeke Tulevaisuuteni viiden vuoden kuluttua – Koulukodin yhdeksäsluokkalaisten näkemyksiä tulevaisuudesta</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Peruskoulun päättäminen ja aikuistuminen on nuorille hyvin vaikeaa ja tärkeää aikaa. Tuolloin pitäisi päättää mihin suuntaan elämässään lähtee, ja tehdä valintoja mm. koulutukseen ja opiskeluun liittyen. Kun nämä asiat ja päätökset tuottavat päänvaivaa kaikille nuorille, miltä aikuistuminen ja itsenäistyminen tuntuvat niistä nuorista, joiden taustat ja elämäntilanteet usein poikkeavat muista.</p> <p>Koulukotia pidetään sijoituspaikkana niille nuorille, joiden ongelmat ovat suurempia ja haastavampia, kuin muiden lastensuojelun sijaishuollossa olevien. Heidän taustansa voivat ole hyvinkin rankkoja, ja ongelmia löytyy niin perheen sisältä kuin nuoresta itsestään.</p> <p>Elämää koulukodin jälkeen on tutkittu hieman. Nämä tutkimukset kertovat nuorten vaikeuksista niin koulutuksen, työn kuin vapaa-ajankin kentällä, myös tulevaisuudessa. Koulutukseen hakeudutaan huomattavasti harvemmin ja työttömyys on suurempi, kuin muilla saman ikäisillä nuorilla. Myös lapsia hankitaan varhain, ja osalla heistä on myös päihdeongelmia.</p> <p>Lähdin selvittämään millaisena koulukodissa olevat 9-luokkalaiset näkevät tulevaisuutensa 5 vuoden kuluttua ja kokevatko he voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Halusin myös selvittää näkykö erilainen menneisyys ja tämänhetkinen elämäntilanne heidän tulevaisuuskuvista, ja jos näkyy niin millä tavoin.</p> <p>Opinnäytetyötäni varten vierailin kahden koulukodin yhdeksännellä luokalla, jossa pyysin nuoria kirjoittamaan minulle heidän omasta elämästä 5 vuoden kuluttua. Käsiteltäviksi teemoiksi annoin heille vapaa-ajan, ihmissuhteet sekä työ ja koulun. Näiden lisäksi kysyin kokevatko he voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa ja millainen heidän mielestään on hyvä elämä.</p> <p>Kirjoituksista nousivat esille muutamia mielenkiintoisia asioita, kuten varhainen perheellistyminen, tai sen näkeminen, työelämä painotteisuus ja opintojen varjoon jääminen. Kaikki heistä kokivat voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa.</p>	
<p>Asiasanat (avainsanat) Lastensuojelun sijaishuolto, koulukoti, tulevaisuuskuvat, aikuistuminen</p>	
<p>Sivumäärä 39 + 1</p>	<p>Kieli Suomi</p>
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>	
<p>Ohjaavan opettajan nimi Hanne Salovaara - Pitkänen</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja Kasvun Yhteisöt</p>

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 19.11.2012	
Author(s) Tuisku Heiskanen		Degree programme and option Civic activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis My future in 5 years- Approved schools ninth graders visions of their future			
Abstract <p>Ending secondary school and becoming independent is a very difficult and important time for young people. At that time, they should decide in which direction their lives go, and make decisions related to education and studies. When these things and decisions cause all young people headaches, how does growing up and becoming independent feel for those young people whose backgrounds and life situations are often different from the others.</p> <p>An approved school is a place for those young people whose problems are bigger and more challenging than other children's in foster care. Their backgrounds may be very harsh, and usually there are problems inside the family in addition to the young person's personal problems.</p> <p>Life after an approved school has been studied a little. These studies tell about young people's difficulties in education, work and in the free time, also in the future. Education is sought significantly less often and unemployment is higher than among other young people of the same age. Children are acquired early and some of them also have substance abuse problems.</p> <p>My object was to find out how ninth graders at the approved school see their future in five years' time and whether they feel that they can influence their own future. I also wanted to find out</p> <p>For my diploma work I asked two ninth grade classes at two approved schools to write me about their own life in 5 years' time. The topics they were to write about were free time, relationships and work and school. In addition, I asked how they see they can influence their own future and what they think is good life.</p> <p>Some interesting things emerged from the pupils' stories, such as starting a family early, working life and little interest in studying. All of them felt they could influence their own future, and I also found the unifying factors between their future images with the life situations of young people who had left the approved school.</p>			
Subject headings, (keywords) Child welfare foster care, approved school, vision of future			
Pages 39+1		Language Finnish	
URN			
Remarks, notes on appendices			
Tutor Hanne Salovaara - Pitkänen		Bachelor's thesis assigned by Kasvun Yhteisöt	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO	2
2.1	Lapsen tai nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle.....	2
2.2	Avohuolto	4
2.3	Kiireellinen sijoitus.....	4
2.4	Huostaanotto	5
2.5	Jälkihuolto.....	5
3	SIOITUSPAIKKANA KOULUKOTI	6
3.1	Toiminta.....	6
3.2	Eriyispiirteet	7
4	SIJAISHUOLLOSSA OLEVAT NUORET	8
4.1	Nuoret koulukodeissa	8
4.2	Perhetausta.....	9
4.3	Koulunkäynnin ongelmat.....	9
5	ELÄMÄ SIOITUKSEN PÄÄTYTTYÄ	10
5.1	Itsenäistyminen	10
5.2	Koulukodin jälkeen.....	11
5.3	Kouluttautuminen ja työllisyys.....	13
5.4	Parisuhteen muodostaminen ja perheellistyminen.....	14
6	EDESSÄ TULEVAISUUS	15
6.1	Nuorten tulevaisuuskuvat	15
6.2	Tulevaisuuskuviien vaikutus nykyhetkeen	17
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
7.1	Tavoitteet ja toteutus.....	19
7.2	Nuorten kirjoitukset	20
7.3	Sisällön analyysi	22
8	TULOKSET	22
8.1	Opiskelu/Työ	22
8.2	Vapaa-aika	26
8.3	Parisuhde ja perheen perustaminen.....	28

8.4	Millainen on hyvä elämä?.....	31
8.5	Voinko itse vaikuttaa tulevaisuuteeni?	34
9	POHDINTA	35
	LIITE/LIITTEET	
	1 Oppilaille annettu lupalomake	

1 JOHDANTO

Koulukodit ovat mielenkiintoinen tutkimusympäristö, ja koulukotiin sijoitetuilla nuorilla on usein hyvin erilainen menneisyys ja elämä, kuin muilla saman ikäisillä nuorilla. Koulukoteja ja niihin sijoitettuja lapsia ja nuoria on tutkittu aiemmin, mutta tutkimukset ovat pääsääntöisesti keskittyneet joko nuorten nykyiseen elämään tai sitten heidän menneisyyteensä. Tästä syystä itse koin mielenkiintoiseksi tutkia koulukotiin sijoitettujen nuorten tulevaisuutta, tai oikeastaan sitä millaisena he sen itse näkevät.

Kiinnostus tulevaisuuskuvien tutkimiseen syntyi koulukodissa työskentelevän henkilön vierailun kautta. Hän kertoi koulussamme vierailunsa aikana eräästä mielenkiintoisesta ilmiöstä koulukotimaailmasta. Kun ennen nuoret odottivat innolla koulun päättymistä ja oman elämän aloittamista, ovat työntekijät huomanneet joidenkin nuorten pelkäävät tulevaisuutta, ja pois lähteminen ei olekaan enää niin hieno käännekohta elämässä. Syitä tähän löytyy todennäköisesti useita, kuten pelko omasta pärjäämisestä, pelko koulukodin tuoman turvaverkon katoamisesta, pelko yksinäisyydestä, sekä normaalit pelot liittyen opiskeluun, työelämään ja muihin itsenäistymiseen liittyviin velvoitteisiin ja odotuksiin.

Mutta johtuvatko pelot myös siitä, että tulevaisuus nähdään negatiivisena? Kokevatko he tulevaisuuden olevan heistä riippumaton ja jo niin sanotusti ennalta kirjoitettu. Onko kyse siis normaalista jännittämisestä vai negatiivisista tulevaisuuden odotuksista? Vaikka minulla ei ollut tietoa, kuuluivatko opinnäytetyössäni tutkimani nuoret juuri niihin nuoriin joita ahdistaa koulukodista pois lähteminen, heräsi minulla kiinnostus yleisesti koulukodissa olevien nuorten tulevaisuuskuvia kohtaan. Tulevaisuuskuvat heijastavat yleensä henkilön historiaa ja nykyisyyttä (Mikkonen 2000, 16), jotka näiden nuorten kohdalla usein poikkeavat muista nuorista. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisena nämä nuoret näkevät tulevaisuutensa? Näkyykö erilainen menneisyys ja tämänhetkinen elämäntilanne heidän tulevaisuuskuvista, ja millä tavoin? Halusin myös selvittää, kokevatko he voivansa itse vaikuttaa omaan tulevaisuuteen?

Aluksi avaan hieman lastensuojelun sijaishuoltoa. Näin saadaan kokonais käsitys lastensuojelun sijaishuollosta ja samalla siitä mitä kautta, miten ja miksi nuoret ovat päätyneet koulukotiin, ja kuinka koko sijoituspaikkaan eli tässä tapauksessa koulukotiin päätyminen tapahtuu. Tämän lisäksi koin tärkeäksi avata hieman koulukotien toimintaa, kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten sekä nuorten taustoja, sekä heidän elämää sijoituksen päätyttyä. Opinnäytetyöni pyrkii selvittämään nuorten tulevaisuuskuvia, eli miten he näkevät oman tulevaisuutensa. Siksi avaan myös keskeisiä seikkoja kuten mistä koko tulevaisuusajattelu juontaa juurensa ja minkä tekijöiden yhteissummasta se rakentuu.

2 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

2.1 Lapsen tai nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle

Lastensuojelulain (2007) mukaan jokaisella lapsella on oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvu ympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapselle nämä oikeudet tukemalla lasten ja nuorten kasvatuksesta vastaavia henkilöitä järjestämällä heille tukitoimia ja muita tarvittavia palveluita. Lastensuojeluun kuuluu mm. neuvoloissa, päiväkodeissa sekä kouluissa tapahtuva ennalta ehkäisevä lastensuojelutyö, avohuollon tukitoimenpiteet sekä sijaishuolto, jolla tarkoitetaan lapsen tai lapsen ja hänen huoltajiensa hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojeluasiakkuuden aloite voi lähteä joko perheen sisältä tai lastensuojeluilmoituksen kautta. Useimmiten asiakkuus lähtee käyntiin jonkun palveluntuottajan tai viranomaisen tekemästä lastensuojeluilmoituksesta. Syitä siihen miksi perheet joutuvat lastensuojelun piiriin ovat mm. vanhempien jaksamattomuus, osaamattomuus tai avuttomuus lapsen kasvatuksessa. Taustalla on usein myös ristiriitoja perheen sisällä, vanhempien mielenterveyden ongelmat sekä niin vanhempien kuin nuortenkin päihdeongelmat. (Heino 2011, 63 - 66.)

Lastensuojelun sijaishuollon toimenpiteisiin ryhdytään, kun lapsella tai hänen perheellään on ongelmia, joita ei voi ratkaista muulla tavalla kuin sijoittamalla lapsi sekä hänen perheensä perhekotiin, tai sijoittamalla lapsi yksin johonkin perheeseen tai lastensuojelulaitokseen. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, akuuteissa tapauksissa kiireellisenä sijoituksena, huostaanottona tai jälkihuoltona. (Taskinen & Törrönen 2004, 15; Mikkola & Helminen. 1994, 179.)

Sijoituspaikan valintaan vaikuttavat mm. sijoituksen syyt, millaista hoitoa lapsi tarvitsee, lapsen lähipiiri, sekä lapsen kielellinen, kulttuurillinen ja uskonnollinen tausta. Ne lapset, joiden sijaishuoltoa ei voida järjestää edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla, sijoitetaan lastensuojelulaitokseen. Lastensuojelulaitoksiksi luetaan lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit sekä muut edellä mainittuihin rinnastettavat laitokset, kuten vastaanottokodit ja ammatilliset perhekodit. (Lastensuojelulaki 2007/417; Saastamoinen 2010, 89 -90.) Lastensuojelulaitoksissa hoidetaan pääsääntöisesti vaikeahoitoisia sekä erityisosaamista vaativia lapsia ja nuoria. Tämä asettaa erilaisia välttämättömyksiä mm. resurssien, tilojen sekä henkilökunnan ammattitaitoa kohtaan. Lastensuojelulaitoksilla eroavat toisten sijoituspaikkojen kanssa myös siinä, että niillä on oikeus käyttää rajoitustoimenpiteitä sijoitettuja lapsia kohtaan. Rajoitustoimenpiteitä ovat mm. henkilön tarkastus ja katsastus, kiinnipitäminen, eristäminen, erityinen huolenpito sekä yhteydenpidon rajoittaminen. (Taskinen 2010, 129; Saastamoinen 2010, 90, 149 - 150.)

Vuonna 2010 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli yhteensä 17 064. Suurin osa heistä oli huostaan otettuja (10 300), ja toiseksi eniten avohuollon tukitoimena sijoitettuja (3 500). Kiireellisesti sijoitettuja oli yhteensä 1 874, ja jälkihuoltona sijoitettuja 2 114. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista enemmistö (6 492) oli sijoitettuna laitoshoitoon ja perhehoitoon (5 675). Ammatilliseen perhehoitoon oli sijoitettuna 2 927 ja loput 1 970 oli sijoitettuna johonkin muuhun sijoituspaikkaan. Vaikka huostaan otettujen määrä on pienentynyt, on sen sijaan kaikkien sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kasvanut, ja kiireelliset sijoitukset kasvaneet jopa 21 %. (Kuoppala & Säkkinen 2010, 2.)

2.2 Avohuolto

Avohuollon tehtävänä on tukea lapsen ja hänen perheensä arkea, ja lapsen huoltajien kasvatustehtävää antamalla perheelle mm. taloudellista apua sekä tarjoamalla heille erilaisia avohuollon palveluita. Näitä palveluita voivat olla mm. lapsen koulunkäynnin tukeminen, perhetyö, terapiapalvelut, loma - ja virkistys toiminta sekä koko perheen tai lapsen sijoittaminen perhe - tai laitoshoitoon. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena yhdessä huoltajien tai vanhempiensa kanssa, ja jos hän on yli 12-vuotias, voidaan hänet sijoittaa lyhyeksi ajaksi myös yksin. Lapsen yksin sijoittamisen aikana pyritään arvioimaan lapsen tuen tarve, kuntouttamaan häntä, tai pitämään huolta kasvatuksesta ja hoidosta vastaavan henkilö sairauden tai jonkin muun vakavan syyn takia. Sijoitus on avohuollon tukitoimenpiteenä aina vapaaehtoinen, eikä sijoitusta voida tehdä avohuollon tukitoimena, jos huostaanoton kriteerit täyttyvät. Lasta ei saa myöskään sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena, ellei uusi lyhytaikainen sijoitus ole lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

2.3 Kiireellinen sijoitus

Lapsi voidaan sijoittaa myös kiireellisesti sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi on välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Kiireellisesti sijoitetut lapset sekä nuoret sijoitetaan muiden sijoitettujen tapaan perhe- tai laitoshoitoon tai sitten hoito järjestetään muulla tavoin. Kiireellinen sijoitus kestää 30 päivää, ellei kiireellisen sijoittamisen päätöstä ollut vireillä hallinto-oikeudessa tai asiaan hoitava viranhaltija on tehnyt huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelulain (2007) asettamaa kiireellisen sijoituksen enimmäispituutta voidaan kuitenkin jatkaa ilman erillistä päätöstä, jos lapsen asioista vastaava virkailija on tehnyt 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta huostaanottohakemuksen hallinto-oikeudelle tai jos huostaanotto asia on ollut vireille hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa jo ennen lapsen kiireellistä sijoitusta. Viranhaltija

voi myös pitkittää kiireellistä sijoitusta 30 päivällä, jos hän kokee että sijoituksen kesto on liian lyhyt lapsen tilanteen arvioimiseksi tai jos jatkopäätös tukee lapsen etua. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

2.4 Huostaanotto

Huostaanotto on aina viimeisin ja järkein keino lastensuojelussa, ja sille onkin määrätty lastensuojelulaissa tarkat kriteerit. Lastensuojelulain (2007/417) mukaan lapsi voidaan ottaa huostaan jos seuraavat kriteerit täyttyvät:

- Lapsen/nuoren huolenpidossa on puutteita tai hänen kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen/nuoren kehitystä tai terveyttä tai
- Lapsi/nuori on itse vaarana terveydelleen ja kehitykselleen, käyttämällä esimerkiksi päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin rinnastettavalla käyttäytymisellä ja
- Avohuollon tukitoimenpiteet eivät ole riittäviä, mahdollisia tai sopivia ja sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista

Huostaanottoasian valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, ja huostaanottopäätöksen tekee kunnan huostaanottoasioista päättävä viranhaltija, jos 12 vuotta täyttänyt lapsi tai hänen huoltajansa eivät vastusta päätöstä. Lapsen tai hänen huoltajiensa vastustaessa asiaa, päätöksen huostaanotosta tekee hallinto-oikeus. Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi, tai kun nuori täyttää 18, tai kun huostaanoton kriteerit eivät enää täyty eikä lapsella ole siksi enää tarvetta sijaishuoltoon. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

2.5 Jälkihuolto

Lastensuojelulain (2007) mukaan sijaishuollon päätyttyä sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle asianmukaista jälkihuoltoa. Tämä koskee myös avohuollon tukitoimen kautta sijoitettuja, jos lapsi on ollut yksin sijoitet-

tuna yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Jälkihuoltoa ei kuitenkaan pidä järjestää, jos nuori on yli 21-vuotias tai hänen lastensuojeluasiakkuudestaan on kulunut jo 5 vuotta. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Jälkihuoltoon kuuluu lapsen tai nuoren sekä heidän kasvatuksestaan vastuussa olevien tukeminen. Sosiaalityöntekijän on myös tarvittaessa laadittava nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet jälkihuollon päätyttyä. Yksi jälkihuollon keinoista on myös lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Se eroaa kuitenkin sijaishuollosta, eli lapseen ei saa kohdistaa rajoitustoimenpiteitä. (Lastensuojelulaki 2007/417; Saastamoinen 2010, 62.)

3 SIJOITUSPAIKKANA KOULUKOTI

3.1 Toiminta

Koulukodeissa annetaan kasvatusta, hoitoa ja perusopetusta ja siihen liittyvää muuta opetusta sijoitetuille lapsille ja nuorille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa tai hoitaa muussa lastensuojeluyksikössä, ja jotka eivät sairautensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. (Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä 2010/1379.)

Vaikka lastensuojelulaitoksissa resurssit ovat suuremmat, ja niissä hoidetaan vaikeampia tapauksia, kuin muissa sijoitusmuodoissa, eivät kaikkien laitosten voimavarat ole välttämättä siltikään riittäviä. Tällöin kuvaan astuvat koulukodit. Kitiñojan (2004) mukaan koulukoti ei usein olekaan lapsen ensimmäinen sijoituspaikka, vaan hänet on siirretty sinne jostain muusta sijoituspaikasta. Syitä siirtoon ovat mm. sijoituspaikkojen vähäiset resurssit luoda tarpeeksi selkeät rajat nuorelle, lapsen tai nuoren ei toivotun käyttäytymisen jatkuminen, sekä runsaat poissaolot koulusta. (Kitiñoja 2004, 109 & 114.)

Suomessa on tällä hetkellä yhteensä 8 koulukotia, joista 6 on valtion ja 2 yksityisessä omistuksessa. Valtion koulukoteja ovat Etelä-Suomen läänissä olevat Harvialan, Sipolan ja Vuorelan koulukodit, Länsi-Suomen läänissä oleva Lagmansgården, Oulun

länissä oleva Limingan koulutuskeskus ja Itä- Suomen länissä oleva Kasvun Yhteisöt joka muodostuu Sairilan ja Koivikon koulukodeista. Yksityisiä koulukoteja ovat Länsi-Suomen länissä oleva perhekuntoutuskeskus Lauste ja Pohjolakoti Oulun länissä. (Kitinoja 2005, 74.)

3.2 Erityispiirteet

Koulukotien toiminta on erikoistunut lapsiin ja nuoriin, joiden käyttäytyminen on ongelmallisempaa ja sopimattomampaa, kuin muilla ikäisillään. Koulukotien tehtävinä on pääasiassa nuorten kasvatus, arjen turvaaminen, uudelleen sosiaalistaminen ja koulukäynnin tukeminen niin, että jokainen koulukodissa oleva saisi suoritettu peruskoulun. (Pösö ym. 2004, 9.)

Koulukoteihin on sijoitettu erilaisia ja monenlaisista ongelmista kärsiviä nuoria, ja siksi näillä nuorilla on luonnollisesti myös hyvin erilaisia tarpeita. Tästä syystä koulukodeissa toimii useita eri osastoja, jotka vastaavat kunkin nuoren erityistarpeisiin. Normaalien osastojen lisäksi koulukodeissa on erityisen huolenpidon yksikköjä, perhekoteja ja itsenäistymistä tukevia asuntoja. (Kitinoja 2003, 115; Kasvun yhteisöt 2012.)

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen tai nuoren liikkumisvapautta voidaan rajoittaa. Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle, ja sen tavoitteena on lopettaa lapsen tai nuoren itseään vahingoittava käyttäytyminen ja tarjota hänelle intensiivisempää apua. Lapsi tai nuori voidaan siirtää erityisen huolenpidon yksikköön, jos lapsen tai nuoren tärkeä yksityinen etunsa sitä vaatii, jos nuorella on vakava päihde - tai rikoskierre, tai jos nuoren käyttäytyminen vaarantaa hänen omaa terveyttään, kehitystään tai henkeään. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Kun erityisen huolenpidon yksikössä apua on hyvin intensiivistä, perhekodissa kasvuympäristö on vapaampi. Perhekoti soveltuu erinomaisesti pitkäaikaisiin sijoituksiin ja se on tarkoitettu lapsille joiden ongelmat ovat lievempiä, ja näin ollen ratkaistavissa

pääosin kasvatuksen keinoin perhekotiympäristössä. Perhekotien päätarkoitus on antaa lapselle rauhallinen ja kodinomainen kasvuympäristö, koostuen normaalista arjen asioista ja niiden hallinnasta. (Kasvun Yhteisöt 2012.)

Itsenäistymistä tukevat yksiköt auttavat nuorta kohtaamaan itsenäistymiseen liittyviä haasteita, ja samalla häntä myös tuetaan itsenäisen elämän aloittamisessa. Itsenäistymisasuntoja voi olla joko koulukodin yhteydessä, tai sitten ne voivat sijaita myös muualla. Siellä korostuvat aikuistumiseen liittyvät asiat kuten opiskelun, rahankäytön, arkielämäntaitojen ja päätöstenteon tukeminen. (Kasvun Yhteisöt 2012.)

4 SIJAISHUOLLOSSA OLEVAT NUORET

4.1 Nuoret koulukodeissa

Enemmistö koulukodeissa olevista lapsista ja nuorista on huostaanotettuja, ja koulukotiin sijoitus hetkellä keskimäärin 15-vuotiaita, eli suurin osa heistä tulee koulukotiin ylä-asteelta. Heillä on usein monenkirjavia ongelmia sekä vaikeuksia, ja niitä on niin nuorilla itsellään kuin myös heidän huoltajillaan. Suurin osa sijoitussyistä liittyy lapseen tai nuoreen itseensä, ja osa luokitellaan koti - ja perheongelmiksi. Usein nuorelta löytyy ongelmia näistä kummastakin. Keskeisimmät lapseen tai nuoreen itseensä liittyvistä ongelmista liittyvät heidän yleisiin käyttäytymispiirteisiin, toimintatapoihin sekä koulunkäyntiin ja päihdeongelmiin. Koti ja perheongelmia ovat usein mm. vanhempien kasvatuskäytön ja taitojen puute, vanhempien päihdeongelmat ja kodin kasvulosuhteisiin liittyvät ongelmat. Muina koti - ja perheongelmia voivat olla myös mm. vanhempien väkivaltaisuus, mielenterveyden häiriöt, rikollisuus sekä lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. (Kitinoja 2005, 196, 201 - 204, 234, 236.)

Koulukotiin sijoituksen tavoitteet ovat hyvin erilaisia ja vaihtelivat yhdestä tavoitteesta 21:teen tavoitteeseen. Useimmiten tavoitteita on keskimäärin kolme ja suurimmalla osalla yksi tavoitteista koskee koulunkäyntiä ja sen tukemista. Toiseksi eniten tavoitteita on rajojen asettamiseen liittyen, johtuen lasten poikkeavista elämäntavoista ja toimintatavoista, tai heidän kotinsa ja kasvatusympäristönsä ongelmista. Yleisiä tavoitteita ovat myös elämänhallintaan, päihdehoitoon ja lapsen kasvun ja kehityksen

tukemiseen liittyvät asiat. Tavoitteita voivat olla myös ns. normaaliin elämään kuuluvat asiat, jotka liittyvät vahvasti koulukotien päivittäiseen toimintaan. Näitä ovat esimerkiksi turvallisuuden tunne, yö unien turvaaminen ja harrastaminen. Näitä koulukodin palvelutarjontaan liittyviä tavoitteita on asetettu noin neljännekselle. Joidenkin kohdalla on myös keskeistä saada etäisyyttä vahingolliseen ympäristöön ja ihmisiin. Tämä tarkoittaa niin vahingollista kaveripiiriä kuin myös kotiolosuhteita. (Kitinoja 2007, 238 – 243.)

4.2 Perhetausta

Koulukoteihin sijoitetuilla lapsilla sekä nuorilla perhetilanne on usein myös repaleisempi kuin muilla ikäisillään. Kitinojan (2005) tekemän tutkimuksen perusteella selvisi koulukodissa olevien nuorten tulevan pääosin yksinhuoltajaperheistä. Lähes joka toisen (48,9 %) nuoren biologiset vanhemmat olivat eronneet, ja heistä suurin osa (38,7 %) asui ennen koulukotiin tuloa äitinsä luona. Molempien vanhempien luona heistä asui vain 20,4 % ja isä luona 11,3 %. Muina huoltajina heillä olivat mm. adoptiovanhemmat, sisko tai velipuoli. Heillä oli myös muuhun väestöön verrattuna huomattavasti enemmän taustaa, jossa toinen vanhemmista oli kuollut. (Kitinoja 2005, 137, 139, 141, 262.)

4.3 Koulunkäynnin ongelmat

Tyypillisen koulukotinuoren koulutausta on ollut jokseenkin hankala. Osa koulukotiin sijoitetuista lapsista aloittaa koulun myöhempään kuin 7-vuotiaana, mikä kertoo ongelmien alkaneen jo hyvin nuorella iällä. Moni heistä on ollut ennen koulukotiin sijoitusta myös jonkinlaisessa erityisopetuksessa ja osa heistä siirtyy erityisopetukseen koulukotiin tulon myötä. Vaikka osa nuorista ei olekaan käynyt ns. erityisluokkaa, on heitä kuitenkin usea saanut jonkinlaista erityisopetusta koulu-uransa aikana. Moni heistä oli saanut yksityisopetusta tai ollut koti opetuksessa, maahanmuuttajaluokalla, pienryhmäopetuksessa tai sairaalakoulussa. On myös havaittu että luokalleen heistä jää peruskoulussa noin kolmannes (32,4 %), mikä on huomattavasti suurempi kuin koko maan luokalle jääneiden määrä, ja vaikka suurin osa heistä jäi luokalle yläasteella, oli osa heistä jäänyt luokalleen jo ensimmäisellä luokalla. Keskiarvo ennen

sijoitusta liikkui numeron 6 paikkeilla, mikä osaltaan kertoo niin poissa - oloista, sekä erilaisista oppimisvaikeuksista. (Kitinoja 2005, 144 - 149, 154 - 155, 159.)

5 ELÄMÄ SIJOITUKSEN PÄÄTYTTYÄ

5.1 Itsenäistyminen

Itsenäistyminen ja oman elämän aloittaminen on jokaisella nuorelle hankalaa. Täytyy löytää opiskelu - tai työpaikka, hoitaa itsenäisesti raha-asioita, etsiä oma asunto ja selvittää jokapäiväisistä askareista, pyykinpesusta ja ruuanlaitosta virallisten asioiden hoitamiseen. Sijoitetuilla nuorilla itsenäistyminen alkaa usein varhaisemmin kuin muilla, koska sijoituksen päätyttyä 18 vuoden iässä, kotiin paluu ei monelle ole mahdollista tai nuori ei sitä edes halua. Osa odottaa itsenäistymistä innolla ja osaa se taas pelottaa. Esimerkiksi Pösön (2004, 111 - 112) tutkimista koulukotinuorista, osa odotti koulukodista pois pääsyä hyvinkin paljon, kun osaa huolestutti mitä sitten tapahtuu.

Sijaishuollosta pois lähtevät nuoret tarvitsevat paljon tukea ja apua itsenäiseen elämään siirtymisessä. Lastensuojelulain (2007) mukaan sijoituksen päätyttyä nuoret ovat oikeutettuja lastensuojelun jälkihuoltoon, minkä avulla pyritään auttamaan niin nuorta itseään, kuin myös hänen huoltajiaan elämässä eteenpäin. Yhtenä merkittävänä apuna on rahallinen tuki, eli nuorelle suunnatut itsenäistymisvarat. Niillä pyritään turvaamaan mm. nuoren kouluttautuminen, sekä asunnon ja huonekalujen saaminen. (Lastensuojelulaki 2007417.) Vaikka rahallinen apu koetaan tärkeäksi, ei sitä kuitenkaan pidetä riittävänä apuna, koska muu konkreettinen apu, sekä henkinen tuki nähdään vähäisenä tai jopa olemattomana (Reinikainen 2009, 96).

Monella nuorella on taustallaan kattava lähiverkosto, joilta saadaan tukea, kuten omat vanhemmat. Mutta kun puhutaan sijoitetuista nuorista, ei läheisten tukiverkosta ole välttämättä laisinkaan (Reinikainen 2009, 93), johtuen esimerkiksi vanhempiansa välipitämättömyydestä, tai päihde – ja mielenterveyden ongelmista. Tukiverkosto puuttumisen lisäksi itsessään jo heidän taustansa ja mahdolliset ongelmat esimerkiksi koulussa sekä omassa käyttäytymisessä vaikeuttavat itsenäistymistä. Puhumattakaan mie-

lenterveys - tai päihdeongelmista. Heidän kohdallaan siirtyminen itsenäiseen elämään on siis todennäköisesti paljon hankalampaa, kuin muilla samanikäisillä nuorilla.

Reinikainen (2009) tutki nuorisokodista pois lähteneitä henkilöitä, ja ilmi kävi että itsenäistyminen ja omilleen joutuminen oli ollut jopa hieman pelottavaa, ja useat heitä kokivat siirtyneensä itsenäiseen elämään liian varhain. Näiden nuorten elämä sijoituksen päätyttyä oli monella ollut ailahtelevaa. He kuvasivat aikaa levottomaksi ja kokivat ajalehtineensa tilanteesta toiseen sattumien johdolla. asuntoja vaihdettiin tiuhaan tahtiin ja opiskeluun, asumiseen sekä työelämään liittyvissä asioissa tehtiin nopeita ja hätiköityjä ratkaisuja. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että nuoret kokivat saaneensa liian vähän tukea, ja moni oli kokenut itsensä hyvin yksinäiseksi. Vaikka ystäviä saattoi olla, koki moni nuori ystävyksien olevan hieman pinnallista, eli emotionaalinen yhteys ja aidosti välittäminen koettiin puuttuvan. Monelta puuttui myös aikuinen henkilö johon olisi voinut turvautua. Heistä moni kuvasi voineensa sijoituksen päätyttyä henkisesti huonosti, mutta apua ei uskallettu hakea. (Reinikainen 2007, 95 – 99.) Nämä vahvistavat sitä tosiasiaa, että pelkästään rahallinen tukeminen ei näille nuorille useinkaan ole riittävää.

5.2 Koulukodin jälkeen

Sijoitettujen nuorten ongelmat ovat siis moniulotteisia, ja taustalta myös löytyy hyvinkin erilaisia tekijöitä. Koulukodin jälkeistä aikaa on myös tutkittu, ja tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että osalla elämä kulkee positiivisempaan suuntaan, mutta joidenkin kohdalla ongelmat seuraavat perässä tai saattavat jopa pahentua.

Janhukainen (2004) keräsi elämänkerrallisina haastatteluina tietoa vuosina 1996 ja 2000 koulukodeista kotiutuneiden henkilöiden tämänhetkisistä elämäntilanteista. Hänen haastattelemansa henkilöt olivat iältään 16 – 24-vuotiaita. Näiden haastattelujen perusteella Janhukainen luokitteli nuoret yhteiskuntaan jäsenyksiin kenen elämä oli ajautunut koulukotiaikaa myönteisempään tai neutraalimpaan suuntaan, riskikäyttäytyjiin kenen elämä koulukodinjalkeen oli joko pysynyt ennallaan tai muokkautunut vielä vakavampaan suuntaan ja epävakaiden ryhmään, johon kuuluivat ne henkilöt

kenen elämä liikkuu niin vakiintuneiden kuin riskikäyttäytyjien rajapinnassa. (Janhukainen 2004, 296, 299 – 300.)

Yhteiskuntaan jäsenyneiden ryhmään kuului haastatelluista enemmistö (26), ja Janhukainen (2004) jakoi heidät vielä kahteen eri ryhmään: vakiintuneisiin ja pärjääjiin. Vakiintuneita oli yhteensä 7 ja heidän keski-ikä (22,5 vuotta) oli korkeampi kuin muiden ryhmien. Heidän elämänsä oli vakiintunutta ja koulukotiaikaa selkeästi tasapainoisempaa. He toimivat palkkatyössä ja usealla oli myös vakituinen parisuhde. Yhteiskuntaan jäsenyneistä pärjääjiä oli muihin ryhmiin verrattuna selkeästi eniten (19) ja heidän keski-ikänsä oli 20,5. Tähän ryhmään kuuluvilla oli muihin ryhmiin verrattuna pisin sijoitusaika koulukodissa ja sijoitussyynä monella olivat olleet päihdeongelmat, erityisesti huumeiden käyttö. Heistä vain yksi oli siirtynyt työuralle, osa oli koulutuksessa tai hakeutumassa siihen, ja enemmistö (11) heistä oli perheuralla, mikä osaltaan selittää työuran puuttumisen. Se että he olivat siirtyneet perheuralle, oli rauhoittanut monen elämää, ja osittain myös tästä syystä he kuuluvat yhteiskuntaan jäsenyviin ryhmään. Vaikka vakiintuneiden elämä oli ryhmistä tasapainoisin, oli osalla heistä ollut vakavaakin riskikäyttäytymistä koulukodin jälkeisenä aikana. Pärjääjillä ongelmat sen sijaan kasaantuivat lähinnä yläasteaikaan, eikä kenelläkään heistä ollut riskikäyttäytymistä koulukodin jälkeen. (Janhukainen 2004, 300 - 303.)

Epävakaiden ryhmä muodostui 11 haastateltavasta. Heidän elämä oli ollut koulukodin jälkeen hyvin vaihtelevaa, uusia paikkakuntia, koulutuksen keskeytymisiä, työharjoitteluja, eroja ja yhteen palaamisia sekä useilla myös alkoholin ongelmakäyttöä. Heillä useilla oli taustallaan vakiintuneisiin ja pärjääjiin verrattuna lyhyempi sijoitusaika ja ennen koulukotiin sijoitusta useilta löytyi kokemusta mm. lasten psykiatrisesta osastohoidosta, tarkkailuopetuksesta, ja muista sijoitusmuodoista kuin perinteisistä lasten - tai perhekodeista. Mielenkiintoista on että tämä ryhmä oli muihin ryhmiin verrattuna kaikkein koulutetuin ja he olivat myös useimmin perheellisiä, ja vaikka heidän elämä olikin hieman ailahtelevaa, näkivät he tulevaisuutensa myönteisessä valossa. (Janhukainen 2004, 304 – 307.)

Viimeisenä ryhmänä olivat riskikäyttäytyjät (15), jotka muodostuivat joko rikos - tai päihdeuralla olevista. Kukaan riskikäyttäytyjien ryhmässä olevista ei ollut suorittanut

toisen asteen koulutusta, eikä ollut työuralla. Heillä oli myös harvemmin lapsia tai vakituisia parisuhteita verrattuna yhteiskuntaan jäsenyviin. Riskikäyttäytyjien sijoitussyyt olivat useimmissa tapauksissa päihteet ja rikokset, ja heille oli tyypillisempää myös koulukodin jälkeinen lastensuojelusijoitus tai nuorisopsykiatrisen osastohoito. Myös mielisairaalahoidotjaksoja esiintyy vain näissä ryhmissä. Rikosuralla (8) olevat olivat kaikki miehiä, ja heillä kaikilla oli ollut jatkuvaa rikollista aktiviteettia. Heillä oli ollut myös lyhyt koulu-ura, jonka syynä olivat olleet mm. päihteet ja vuokranmaksuun liittyvät ongelmat, jotka olivat monella johtaneet myös tilapäiseen asunnottomuuteen. Jopa 5 heistä oli tuomittu jossain vaiheessa vankeusrangaistukseen ja kukaan heistä ei pitänyt välejään perheeseensä kovinkaan hyvinä. Päihdeuralla olevia oli 7 ja heille ominaisia piirteitä olivat yksin asuminen, työttömyys ja koulun keskeyttäminen sekä kaikilla jonkin asteinen päihdeongelma joko alkoholiin tai huumeisiin liittyen. Heistä usea oli kokeillut katkaisuhoidoja, mutta ne olivat kaikilta jääneet kesken. Heillä oli myös erittäin negatiivinen asenne viranomaisia, vanhempiaan ja koulukotiaikaa kohtaan, ja omaa panosta asioiden ratkaisuun ei nähty. (Janhukainen 2004, 308 – 316.)

5.3 Kouluttautuminen ja työllisyys

Kuten Kitinoja (2005, 160 - 161) toteaa, koulukotinuorten koulu-ura ei ole ollut kovinkaan menestyksestä ennen koulukotiin sijoitusta. Eikä usein menestystä tule myöskään sieltä pois lähdettyä. Tämä käy ilmi Heinon & Johnsonin (2010, 274 - 275) selvityksestä huostaanotettujen kouluttautumisesta ja heidän työllistymisestä. Vaikka tutkimuksessa käsiteltiin vain huostaanotettujen elämää, voidaan siitä saada jotain yleistä tietoa koulukodeista pois lähtevien tulevaisuudesta ja syrjäytymisen riskeistä, koska suurin osa koulukotiin sijoitetuista lapsista ja nuorista on huostaanotettuja (Kitinoja 2005, 236). Huostaanotetuista 16 – 18-vuotiaat opiskelevat toisen asteen koulutuksissa harvemmin kuin muut sama ikäiset nuoret. Lukio-opintoja heistä käy keskimäärin vain 15 %, mikä on huomattavasti pienempi määrä verrattaessa muihin samaan ikäluokkaan kuuluviin. Yleensä toisen asteen opinnot myös aloitetaan hieman myöhemmin, mikä osaltaan saattaa johtua peruskoulun pitkittymisestä, kymppiluokan suorittamisesta tai valmentavien koulutusten käymisestä. Huostaanotetuista 20 – 24-vuotiaiden koulutus jäi myös peruskouluasteelle yli kolme kertaa useammin kuin

muilla ikäisillään. Toisen asteen koulutuksen käynneistä ammattikoulututkinnon suoritti kolme neljäsosaa ja loput heistä opiskelivat lukiossa. (Heino & Johnson 2010, 274 – 275.)

Huostaanotetuista vain noin puolet oli käynyt toisen asteen tutkinnon, eli koulutus puuttuu monelta 24-vuotiaana. Ei siis liene yllätys että myös työllistyminen huostaanotettujen kohdalla on harvinaisempaa ja hankalampaa. Vuonna 2006 työttömyysprosentti koko maan 15 – 24-vuotiaiden kohdalla oli 7 %, kun taas huostaanotetuilla luku oli 16 %. 20-vuotiaista suurin osa on joko opiskelemassa töissä tai armeijassa, kun huostaanotetuista vain hieman yli puolet oli joko armeijassa tai opiskelemassa. Tässä täytyy ottaa kuitenkin huomioon erilaiset työpajatoiminnat sekä muut kuntouttavat ja valmentavat koulutukset, missä osa heistä saattaa käydä, mutta mitkä taas eivät tilastoissa näy. Kyse ei siis aina ole pelkästään esimerkiksi passiivisuudesta. (Heino ym. 2010, 276.)

5.4 Parisuhteen muodostaminen ja perheellistyminen

Huostaanotettujen on huomattu myös solmivan parisuhteita ja saavan lapsia muita ikäisiään nuorempana. Kun kaikista 24-vuotiaista lapsensa kanssa asui 15 %, huostaanotetuista lapsensa kanssa asui 25 %, eli joka neljäs. Suurin ero näkyy tarkasteltaessa vain naisia. Huostaanotetuista tytöistä lapsensa kanssa 24-vuotiaana asui jopa 42 %, kun muilla luku on 20 %. Yksinhuoltajien määrä myös erottuu muusta väestöstä. Huostaanotetuista tytöistä melkein puolet lapsellisista 18-vuotiaista oli yksinhuoltajia mikä ei eroa merkittävästi muusta väestöstä. Sen sijaan huostaanotetuista 24-vuotiaana yksinhuoltajia oli edelleen melkein yhtä paljon kuin 18-vuotiaana, kun saman ikäryhmän tytöistä heitä oli enää 21 %. Todennäköisyys saada lapsia nuorella iällä liittyy vahvasti mm. koulutustaustaan. Alhaisempi koulutus lisää todennäköisyyttä saada lapsia nuoremmalla iällä ja usein äidiksi tulon myötä jäädään kotiin hoitamaan lasta. (Heino & Johnson 2010, 279 – 280.)

Varhainen parisuhteen muodostaminen ja perheellistyminen kävi ilmi myös Reinikaisen (2007) tutkimuksessa. Hänen tutkimansa entiset kodin ulkopuolelle sijoitetut nuoret olivat solmineet avo- tai avioliittoja sijoituksen päätyttyä hyvinkin varhain. Monil-

la liitto oli kuitenkin myöhemmin kariutunut, ja jälkepäin he sanoivatkin hakeneensa seurustelukumppanista lähinnä hyväksyntää sekä turvaa. Parisuhteen laatu oli ollut toissijaista. Kunhan vaan oli joku. Myös yksinäisyys oli heidän mielestään yksi tärkeä syy siihen, että he olivat avioituneet tai muuttaneet yhteen seurustelukumppaninsa kanssa. Yksinäisyydellä haluttiin luoda itselle oma turvaverkko. (Reinikainen 2007, 99 - 100.)

Heillä monella lapsien saaminen ja perheellistyminen olivat olleet tavoitteena jo hyvin varhain. He halusivat tarjota lapselle huolenpitoa ja välittämistä, joita he eivät kokeneet itse saaneensa lapsuudessaan. Usea heitä oli tutkimuksen teko hetkellä saanut jo lapsen ja äitiys oli ajanut heidät omien sanojensa mukaan paljon parempaan suuntaan. Heidän suhtautuminen elämään oli parantunut ja he olivat alkaneet ottamaan vastuuta myös itsestään. Tulevaisuutta alettiin suunnitella, ja heidän omantunnonarvonsa nousi onnistumisen kokemusten ja lapsen rakkauden takia. Tämä päti varsinkin niihin nuoriin joilta puuttui läheinen kumppani. (Reinikainen 2007, 99 & 101.)

6 EDESSÄ TULEVAISUUS

6.1 Nuorten tulevaisuuskuvat

Jokaiselle ihmiselle on luonteenomaista tehdä ja ajatella tulevaisuutta. Millaisena ihminen näkee ja kokee tulevaisuutensa vaihtelee, koska jokainen ihminen on yksilö ja haluaa eri asioita tulevaisuudeltaan. Se mitä ihminen tahtoo liikuttaa ihmistä tiettyyn suuntaan, samalla muokaten omaa elämää, mutta samaan aikaan tahtomusten kanssa täytyy olla myös uskomuksia, jotka luovat tietoperustan. (Kuusi & Kamppinen 2002, 117 -118.)

Kun ihminen jäsentää omaa tulevaisuuttaan, ja pohtii millainen elämä tulevaisuudessa odottaa, keskeisiksi asioiksi nousevat henkilön tahtomukset ja tavoitteet. Mitä kohti hän liikkuu ja miksi? Tähän vastaus tulee henkilön motivaatiosta, mikä koostuu mm. ihmisen kiinnostuksista, toiveista ja mielihaluista, sekä vastaa kysymykseen, miksi ihminen laittaa itselleen tietynlaisia tavoitteita. (Salmela – Aro & Nurmi 2002, 6.) Motivaatio siis ohjaa ihmisen elämää tiettyyn suuntaan. Jos henkilö kokee tärkeiksi

asioiksi esimerkiksi perheen ja lasten saamisen, usein ihminen myös ajautuu perheelliseksi. Ihmiset siis ohjaavat omaa elämäänsä ja kehitystään omien tahtomusten ja toimintojensa pohjalta. Se saavuttaako henkilö omat tavoitteensa liittyy vahvasti häneen itseensä ja siihen millä tavoin hän pyrkii tavoitteita kohti. Jos henkilöllä on esimerkiksi epäonnistumisenkokemuksia aikaisemmin, ja hän näkee syyn niihin itsessään, voi se lamauttaa myös muiden tavoitteiden eteen töiden tekemisen. (Nurmi & Salmela - Aro 2002, 58 - 62.) Tähän antaa selityksen motivaatioteoria, joka kuvaa ihmisen käyttäytymistä saavuttamistarpeilla sekä epäonnistumisen pelolla. Saavuttamistarve ilmenee haluna saavuttaa tuloksia, oppia uutta sekä kontrolloida ympäristöä. Epäonnistumisen pelko saa ihmisen taas välttämään epämiellyttäviä tunteita ja asioita ja siihen liittyy vahvasti myös huonommuuden ja poikkeavuuden piilotteleminen. (Malmberg & Little 2002, 128.)

Tutkittaessa tulevaisuutta, keskeisiksi käsitteiksi nousevat tulevaisuusajattelu sekä tulevaisuustietoisuus. Tulevaisuusajattelun avulla hahmotetaan, hankitaan ja arvioidaan tulevaisuutta koskevaa tietoa. Se perustuvat tietoon niin menneisyydestä kuin nykyisyydestäkin, minkä pohjalta aletaan rakentaa sellaisia visioita omasta tulevaisuudesta, mitkä nähdään mahdollisina sekä todennäköisinä. Tulevaisuusajattelun avulla voidaan siis hahmottaa tulevaisuutta, sitä mihin ollaan menossa ja luoda samalla tulevaisuuskuvia. Tulevaisuuskuvien luominen joko itsestään tai ympäristöstään on ihmisille luonteenomaista. Tulevaisuuskuvat ovat ihmisen näkemyksiä tulevaisuudesta, kun taas tulevaisuuden visiot enemmänkin pyrkimyksiä, tai haluttavia tulevaisuudessa tapahtuvia asioita. Tulevaisuustietoisuus taas käsittää ihmisen tietämyksen siitä että hän vaikuttaa itse tulevaisuuteensa jokapäiväisillä valinnoillaan. (Haapala 2002, 7.)

Se mihin suuntaan henkilö liikkuu tulevaisuudessaan, liittyy siis vahvasti häneen itseensä ja hänen tavoitteisiinsa. Vaikka lähtökohtaisesti kaikki lähtee henkilöstä itsestään, voi tulevaisuuskuviin ja odotuksiin myös osaltaan vaikuttaa. Kuten Reinikainen (2007, 164) toteaa, tärkeää on miten nuorta kohdellaan ja kuinka häneen suhtaudutaan. Lastensuojelulapsi on osaltaan jo leimaava käsite, ja jos nuori leimataan aina automaattisesti esimerkiksi häiriköksi, ei nuoren itsetunto tuskin siitä kohene. Kodin ulkopuolelle sijoitetun tulevaisuus voi ennakkotietojen mukaan vaikuttaa ongelmalliselta,

mutta näin ei aina kuitenkaan ole. Nuoren selviytymiseen vaikuttaa myös nuoren oma selviytymiskyky (Reinikainen 2007, 163). Toinen voi olla helposti haavoittuva, kun toinen pyrkii aina vaikeuksista voittoon. Myös tällä on suuri merkitys sen kannalta mihin nuori elämässään ajautuu.

Sitran ja Tekesin vuonna 2007 toteuttamassa hankkeessa selvitettiin kuinka 400 eri puolilla Suomea asuvaa nuorta näki tulevaisuutensa 13 vuoden kuluttua. Nuorten tulevaisuuskuvat - tutkimus kysyi nuorilta mm. Millaista on tulevaisuuden arkielämä ja mitä arvoja siihen kuuluu ja millaisessa maailmassa he uskovat elävänsä? Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorten kuvat tulevaisuudesta ovat pääosin positiivisia. Esille nousivat mm. perhe-elämän keskeisyys, vakiintunut parisuhde sekä unelmoiminen menestymisestä ja rikastumisesta. Nuoret odottivat paljon myös tulevaa itsenäistymistä ja omista asioista huolehtimista, ja näkivät työskentelevänsä mieluisessa työpaikassa. Kaikin puolin elämän nähtiin siis olevan hallinnassa. Huolenaiheiksi nousivat lähinnä yllättävät muutokset elämässä, kuten läheisen kuolema tai työpaikan menettäminen. (Nuorten tulevaisuuskuvat 2008, 5-11.) Samankaltaisia tuloksi sai myös Mikkonen (2000). Hänenkin tutkimuksessa vahvasti esille nousevia asioita olivat juuri parisuhde ja perheellistyminen, kouluttautumisen merkitys ja vapaa-aika. Huolenaiheena oli mm. mahdollinen työttömyys koulutuksesta huolimatta. (Mikkonen 2000, 119)

6.2 Tulevaisuuskuvien vaikutus nykyhetkeen

Tarkastelemalla nuorten tulevaisuuskuvia, voidaan saada selville heidän käyttäytymistään, valintojaan sekä motivaatiota nykyhetkellä. Esimerkiksi jos nuori kokee tulevaisuutensa hyvin negatiivisesti, saattaa johtaa nykyhetkessä välinpitämättömyyteen ja kielteiseen käyttäytymiseen. (Rubin. 2002, 30.)

Nuorten tavoitteet liittyvät vahvasti nuoruuden kehitystehtävien ratkaisemiseen. Kehitystehtävät ovat ikäsidonnia vaatimuksia ja normatiivisia haasteita, jotka liittyvät vahvasti ympäröivään kulttuuriin, ajanjaksoon sekä yhteiskuntaan. Kehitystehtävä käsitteen luonnut Robert Havighurst näkee nuoruuden keskeisemmiksi kehitystehtäviksi oman identiteetin luomisen, itsenäistymisen, parisuhteen muodostamisen, koulu-

tuksen hankkimisen sekä ammatin löytämisen. Nuori toteuttaa tavoitteitaan niin kutsutuilla toiminta- ja ajattelustrategioilla. Nämä strategiat, eli toiminta - ja ajattelutavat alkavat kehittyä jo lapsuudessa ja ne voidaan karkeasti jakaa optimistisiin tai itseään vahingoittaviin ajattelu- ja toimintatapoihin. Optimistista strategiaa käyttävällä nuorella on myönteinen käsitys itsestään ja kyvyistään, ja hän luo itselleen kehitystehtäviään vastaavia tavoitteita. Hän myös pyrkii tavoitteitaan kohti johdonmukaisesti ja aktiivisesti, luottaen omaan onnistumiseen. Itseään vahingoittavaa strategiaa käyttävä nuori taas ei luota omiin kykyihinsä, ja toimii kehitystehtävien ratkaisemisessa passiivisesti ja haluttomasti. (Nurmi & Salmela - Aro 2002, 55; Koivisto 2002, 173 - 174.)

Näiden strategioiden on huomattu vaikuttavan myös nuoren käyttäytymiseen sosiaalisissa tilanteissa. Optimistista strategiaa käyttävät nuoret ovat muita kohtaan myönteisesti lähestyviä, kun taas itseään vahingoittavaa strategiaa käyttävä on usein pessimistinen, ja välttelee sosiaalisia suhteita. Tutkimuksissa on saatu selville tietoa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoitteista ja päämääristä. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa tulevaisuuden asioihin pieninä, eivätkä he ole suuntautuneet keskeisten kehitystehtävien ratkaisemiseen. Tämä näkyy mm. passiivisuutena ja alisuorittamisena. Ihmisten motivaatio sekä siihen pohjautuvat tavoitteet ovatkin vahvasti yhteydessä psyykkiseen hyvinvointiin. Psyykkistä hyvinvointia vahvistaa, jos omat tavoitteet ovat apuna kehitystehtävien sekä haasteiden ratkaisemisessa, ja henkilö pystyy myös muokkaamaan omia tavoitteitaan tai jopa luopumaan liian kaukaisilta tuntuilta tavoitteista tilanteen niin vaatiessa (Koivisto 2002, 174; Salmela - Aro & Nurmi. 2002, 158 - 159, 165.)

Jos nuori kuitenkin näkee tulevaisuutensa hyvin negatiivisesti, saattaa taustalta löytyä esimerkiksi masennusta. Beckin mukaan masennus onkin seurausta henkilön vääristyneistä tavoista hahmottaa asioita. Henkilö kokee itsensä, maailman ja tulevaisuutensa negatiivisesti sekä pitää itseään kyvyttömänä. Omaan kykyyn selviytyä ei enää luoteta ja tulevaisuudelta odotetaan vain epäonnistumisia. (Lönnqvist ym. 2008, 159 & 179.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella millä tavoin koulukodin yhdeksäsluokkalaisten näkevät oman tulevaisuutensa, kokevatko he voivansa itse vaikuttaa tulevaisuuteensa ja näkykö heidän tulevaisuuskuvistaan, heidän erilainen taustansa ja nykyinen elämänsä, ja jos näkyy niin millä tavoin? Kohderyhmäksi valitsin koulukodissa yhdeksättä luokkaa käyvät nuoret, koska he ovat jo itsenäistymisen kynnyksellä ja tulevaisuutta koskevat valinnat, mietteet ja suunnat pyörivät todennäköisesti päässä jo vahvasti. Koko tulevaisuus on hyvin laaja käsite. On vaikeampi hahmottaa tulevaa kymmenien vuosien kuluttu, ja siitä syystä rajasinkin aiheittani tulevaisuuteen 5 vuoden kuluttua. Uskon, että näin nuorten on helpompi jäsentää ja miettiä tulevaisuuttaan, kuin käsitellä koko tulevaa elämäänsä.

Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tai tulkitsemaan jotain tiettyä toimintaa tai ilmiötä tai kuvaamaan niitä. Se ei pyri yleistämään mitään tilastollisesti. (Tuomi & Sarajarvi 2002, 87.) Laadullisessa tutkimuksessa keskeisessä asemassa ovat aineistonkeruumenetelmä, teoreettinen viitekehys, tutkittavien näkökulmat, tutkijan hypoteesittomuus, analysointi sekä tulosten esittely (Eskola & Suoranta 1998, 15).

Yleisimmät laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, havainnointi, kysely sekä dokumenteista saatu tieto, jota itse käytän opinnäytetyössäni. Dokumenteilla voidaan tarkoittaa joko joukkotiedotuksen tuotteita, joilla tarkoitetaan mm. elokuvia, aikakauslehtiä ja tv-ohjelmia, tai yksityisiä dokumentteja, joita ovat mm. käyttämäni nuorten kirjoitukset. Kun tutkitaan yksityisiä dokumentteja, on olettamuksena että kirjoittajat ovat kykeneviä ja pystyvät ilmaisemaan itseään mahdollisimman hyvin kirjoittamisen kautta. (Tuomi ym. 2002, 73, 86.) Tästä syystä tärkeiksi piirteiksi opinnäytetyössäni nousivatkin käsitykseni siitä ovatko opinnäytetyössäni tutkittavat henkilöt kirjallisilta kyvyiltään sekä iältään kykeneviä kirjoittamaan tekstiä jota voisin käyttää aineistona. Päädyin ottamaan pienen riskin, koska minulla ei ennestään ollut varmaa tietoa siitä miten he kirjoittaisivat, tai miten he kirjallisesti itseään ilmaisisivat. Tiesin ainoastaan että ikänsä puolesta he ovat siihen kykeneviä.

Tärkeää oli siis miettiä keinoja millä tavoin voisin helpottaa kirjoittamista ja kuinka saisin heitä siihen motivoitua.

7.2 Nuorten kirjoitukset

Toteutin aineiston keruun kahdessa eri koulukodissa. Aluksi tarkoituksenani oli kerätä aineistoa vain yhdestä koulukodista, mutta lopulta päädyin käyttämään myös toista, koska luokkakoot ovat niissä yleensä suhteellisen pieniä, ja näin varmistin että analysoitavaa aineistoa tulisi tarpeeksi. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko ei ole se suurin tekijä miten hyvin tutkimus onnistuu, vaan aineiston tehtävänä on auttaa tutkijaa (Eskola & Suoranta 1998, 62), eli tässä tilanteessa aineiston suuremmasta määrästä oli apua aiheen tutkijalle, eli minulle. Tiedostin jo alussa että riski käyttää nuorten kirjoituksia on suurempi kuin että haastattelisin heitä. Nuoret saattavat olla hyvin eritasoisia kirjoittajia, ja osaa heistä ei välttämättä edes kiinnostaisi kirjoittaa, varsinkin kun aiheena olivat heidän elämänsä ja tulevaisuutensa. Kirjoitukset olivat mielestäni kuitenkin tähän tarkoitukseen hyvä keino. Näin varmistin sen että tilanne ei ole nuorille liian jännittävä. Näin myös osittain poissuljin sen vaihtoehdon että he olisivat kertoneet jotain muuta kuin he itse ajattelivat, johtuen joko esittämisestä tai vaikeudesta kertoa asioista vieraalle henkilölle.

En lähtenyt siitä olettamuksesta liikkeelle, että saisin monen sivun romaaneja nuorilta, jossa he käsittelisivät tulevaisuuttaan hyvinkin yksityiskohtaisesti. Tärkeintä oli että he kirjoittavat niin kuin he itse parhaaksi näkevät, ilman pelkoa oikeaoppisista lauseista tai kielioppivirheistä. Painotin heti alussa olevani erityisen kiinnostunut juuri heidän ajatuksistaan, ja että kirjoitukset pysyvät nimettöminä, eikä niitä käytetä muualla kuin opinnäytetyössäni. Olin tehnyt jokaiselle lupalomakkeen, minkä jokainen allekirjoitti. Siinä selitettiin vielä mihin tarkoitukseen kirjoituksia käytetään. Aikaa annoin heille 45 minuuttia, johon päädyin keskusteltuani heidän opettajansa kanssa. Olimme yksimielisiä siitä, että nuoret tuskin jaksaisivat keskittyä kirjoittamiseen yhtään sen kauemmin. Jotta kirjoittaminen sujuisi joustavammin ja saisin aineistoa haluamistani teemoista, jotka pohjautuvat teoreettiseen viitekehykseen, rajasin aiheitani tulevaisuuden eri teemoihin. Teemat liittyvät vahvasti eri kehitystehtäviin, joita ovat parisuhteen muodostaminen, muut ihmissuhteet, opiskelu, työ sekä vapaa-aika.

Luokassa oli rento tunnelma, ja kirjoitin aiheen sekä teemat taululle näkyviin. Avasin myös kaikki käsitteet ja kehotin kysymään jos jokin asia on epäselvää. Olin varannut heille myös kahvia ja keksejä, joita he saivat ottaa kun olivat kirjoittaneet tekstin valmiiksi, ja uskon sen toimineen myös motivoivana tekijänä. Osa nuorista kirjoitti hyvin lyhyen aikaa ja muutamilla meni oikeastaan koko 45 minuuttia. Pojat suurimmaksi osaksi kirjoittivat nopeasti ja heidän keskittyminen herpaantui hyvin helposti, kun taas tytöt näyttivät pohtivan asioita pidempää. Yksi mielenkiintoinen havainto kirjoitustilanteessa oli muutaman nuoren reagointi opinnäytetyöni aiheeseen. Nämä pojat naureskelivät keskenään ja kommentoivat aihettani, tai oikeastaan heidän tulevaisuuttaan hyvin negatiivispainotteisesti.

”Koulukotinuorilla ei oo muuta tulevaisuutta kun joutuu linnaan tai olla muuten vaan hunningolla”

”Mä oon ainakin jossain ojan pohjalla makaamassa piikki hihassa”

Mikä tekee heidän reaktioistaan mielenkiintoisia, oli heidän puheiden ja kirjoitusten ristiriitaisuus. Kirjoitukset olivat aivan eri maata kuin äskeiset kommentit. Johtuuko se sitten poikien tarpeesta esittää muille niin sanotusti kovempaa jätkeä, olivatko nämä heidän oikeita ajatuksiaan tulevaisuudestaan vai ns. yleistyksiä muista koulukodista lähteneistä ystävistä tai tutuista?

Aineistonani olivat siis koulukodin yhdeksäsluokkalaisten kirjoitelmat. Nuoria oli yhteensä 11, joista tyttöjä oli 3 ja poikia 8. En kysynyt erikseen sitä minkä ikäisiä he olivat, mutta peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ovat noin 15-vuotiaita. Ottaen huomioon myös koulukotinuorten yleiset ongelmat koulunkäynnissä, eli mahdolliset luokalle jäämiset tai peruskoulun myöhemmät aloittamiset, saattaa ikä vaihdella 15 vuotiaista täysi-ikäisiin (Kitinoja 2005 144, 153). Pituudeltaan tekstit eivät olleet kovinkaan laajoja, vaan vaihtelivat puolesta A4 sivusta, sivun mittaisiin. Tärkeintä kuitenkin oli, että kaikki nuoret olivat vastanneet annettuihin teemoihin hyvinkin säntillisesti. Luokiessani nuorten kirjoituksia teemojen tärkeys ja niiden avaaminen korostui ennestään. Ilman niitä kirjoitelmat olisivat todennäköisesti jääneet hyvin lyhyiksi.

7.3 Sisällön analyysi

Laadullisen aineiston analyysitapoja on runsaasti, ja niiden tehtävänä on selkeyttää aineistoa, tuoden esiin uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Vaikka analyysin avulla aineistoa tiivistetään, on sen tarkoitus kuitenkin toimia päinvastoin, eli tuoda näkyviin sitä informaatiota, mikä ilman analyysiä olisi jäänyt sekavaksi, irralliseksi tai näkymättömäksi. (Eskola & Suoranta 1998, 138, 161.)

Koska työssäni aineistona toimivat nuorten kirjoitukset, päädyin käyttämään sisällönanalyysiä, jolla analysoidaan nimenomaan erilaisia tekstejä. Sisällönanalyysi etsii tekstien merkityksiä ja pyrkii kuvaamaan tutkittavan ilmiön tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Tutkijan on tärkeää myös muodostaa aineistosta johtopäätöksiä, eikä kuvata itse aineistoa tuloksina. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108.)

Aineistonanalyysin aloitin tutustumalla nuorten kirjoittamiin teksteihin huolellisesti, lukemalla niitä useampaan otteeseen, koska ensimmäisenä tärkeänä pohjana on tuntee aineisto hyvin (Eskola & Suoranta 2005, 151). Aineistoa läpi käydessäni pystyin löytämään joitain yhdistäviä seikkoja ja samalla sain kokonaiskäsityksen aineistosta ja sen luonteesta. Ensivaikutelmaksi nousivat muutamat asiat joita olivat mm. kirjoituksen positiivinen sävy, eli nuorten positiivinen tulevaisuusajattelu, ja joidenkin asioiden esille nostaminen kuten päihteettömän elämän ja perheellistymisen. Kirjoittajat nimesin yksinkertaisesti tytöiksi ja pojiksi ja perään numeroin kirjoittajat. Tyttöjen ja poikien erottelu ei ehkä olisi ollut välttämätöntä, mutta päädyin siihen aineiston perusteella. Tyttöillä jotkin teemat kuten lasten saaminen ja siihen liittyvät elämänodotukset erosivat joukosta, ja tämä osaltaan heijastaa tiettyjä eroavaisuuksia poikien ja tyttöjen välillä. Luokittelin kirjoitusten sisällöt teemojen mukaan, joita siis olivat:

- Työ/opiskelu
- Vapaa-aika
- Parisuhteen muodostaminen ja muut ihmissuhteet
- Millainen on hyvä elämä?
- Koenko voivani vaikuttaa tulevaisuuteeni

Teemoittelu aihealueittain oli opinnäytetyössäni helppoa, koska olin jo aineistonkeruuta ennen jakanut aiheeni eri teemoihin, mistä nuoret kirjoittaisivat. Kirjoitusten perusteella olisi ollut hyvin vaikeaa kategorisoida nuoria esimerkiksi positiivisesti tulevaisuuteen suhtautuneisiin ja negatiivisesti tulevaisuuteen suhtautuviin, koska jokainen kirjoitus erosi toisistaan ainakin osittain, eli joistain teemoista kuten vapaa-ajasta oltiin hyvin samaa mieltä, mutta taas esimerkiksi koulutus ja työnäkymät olivat täysin erilaisia. Luontevaksi tavaksi tuli siis luokitella kirjoitusten teemat eri kokonaisuuksiksi ja tätä kautta avata niistä jokainen erilaisena kokonaisuutena.

8 TULOKSET

8.1 Opiskelu/Työ

Yhdeksi kirjoitusten teemaksi annoin nuorille opiskelun ja työelämän, koska niillä on hyvin keskeinen asema nuoruudessa, ja ne määrittelevät mihin suuntaan elämässään nuoret kulkevat. Mikä minusta tulee isona? Mikä minua kiinnostaa opiskella? Olenko 5 vuoden kuluttua työelämässä vai opiskelemassa?

Opiskeluun ja työntekoon liittyvät valinnat ovat haastavia, ja ne vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen asti. Myrskylä (2011, 12 - 13) kuvaa tätä myös suureksi syrjäytymisen sudenkuopaksi. Jos nuorta ei kiinnosta opiskella tai hän pääse opiskelemaan, ja samalla myöskään työ-uran ovet eivät aukea, saattaa nuori syrjäytyä yhteiskunnasta. Työ vaikuttaa osaltaan siis myös henkilön terveyteen ja hyvinvointiin, ja vaikka työtä saisikin, ei se enää ole niin pysyvää ja vakaata kuin aiemmin. Pätkätyöt ja määräaikaissuudet kuvastavat hyvin nyky-aikaa, ja ne luovat entistä enemmän paineita ihmisille, ja saavat monen ajelehtimaan työelämä ja työttömyyden välillä. (Jokisaari 2002, 68 – 69.)

Selkeä vähemmistö (n=2) opinnäytetyössäni tutkimista nuorista näki itsensä 5 vuoden kuluttua opiskelemassa johonkin ammattiin. Kumpikin opiskelemassa itsensä näkevis-tä oli poikia. Toinen heistä näki itsensä jatko-opinnoissa ”amiksessa”, eli ammattikou-lussa.

”Viiden vuoden päästä olen jatko opinnoissa amiksessa ja asun omassa kämpässä tyttöystävän kanssa.” (poika 4)

Itse ammattikouluilla jatko-opintoja ei ole, joten jatko-opinnoilla tässä tapauksessa hän tarkoitti joko ammattikorkeakoulua tai yliopistoa, mikä viittaa siihen että hän on 5 vuoden kuluttua suorittanut jonkin alan ammatillisen perustutkinnon ja siirtynyt sen jälkeen opiskelemaan lisää. Toinen vaihtoehto on että hän tarkoitti ammattikoulua peruskoulun jatko-opintoina. Jos hän tarkoittaa jatko-opinnoilla korkeakoulua, hänen täytyisi siirtyä ammattikouluun joko heti tai korkeintaan vuoden peruskoulun päättymisen jälkeen. Ammattikoulu kestää yleensä noin 3 vuotta, ja jos hän näkee 5 vuoden kuluttua opiskelevansa korkeakoulussa, näkee hän koulutuksesta toiseen siirtymisen tapahtuvan hyvin nopeasti. Toisaalta jos hän tarkoitti jatko-opintoja ammattikoululla, on hänen opiskelunsa koulukodin jälkeen joko siirtynyt tai opiskelu pitkittynyt.

Toinen opiskelemassa itsensä näkevästä kertoi opiskelevansa tuolloin rakennusalalla, eli luultavimmin ammattikoulussa jossa yleisemmin rakennusalaa opiskellaan.

”Opiskelen rakennusalalla.” (poika 6)

Ammattikorkeakoulukaan ei ole tässä tapauksessa poissuljettua, koska myös sieltä löytyy rakennusalaan liittyviä tutkintoja. Tässäkin tapauksessa varjoon jää minkä asteen koulutusta hän tarkoittaa. Jos hän tarkoittaa ammattikoulua, on hänen kouluttautumisenensa myös joko siirtynyt tai pitkittynyt, koska ammattikoulu kestää yleisesti 3 vuotta. Jos hän taas näkee itsensä korkeakoulussa, näkee hän opiskelu-uransa hyvin mallikkaana. Yksi vaihtoehto on myös se, ettei hän osaa sanoa opiskelusta muuta kuin sen mikä häntä kiinnostaa, miettimättä asiaa sen kummemmin. Itse näen tämän kuitenkin epätodennäköisenä, koska yhdeksännellä luokalla kouluttautumiseen liittyvät asiat liikkuvat yleensä hyvin vahvasti mielessä.

Myös tytöistä yksi mainitsi opiskelun, mutta oli siitä kuitenkin hieman epävarma. Opiskelu oli enemmänkin toive kuin päämäärä. Sama tyttö näki itsensä tuolloin myös

äitinä, joten ilmeisesti hän viittaa siihen että opiskelu keskeytyy hetkeksi äitinä olon tieltä.

”Toivottavasti olen päässyt takaisin opiskelun pariin” (tyttö 2)

Enemmistö (n=8) nuorista ei nähnyt olevansa 5 vuoden kuluttua opiskelemissa, ja vain yksi heistä kirjoitti käyneensä koulutuksen ennen työelämään siirtymistä. Tästä voi tehdä kaksi johtopäätöstä. Joko he näkevät käyneensä jonkun koulun 5 vuoden aikana, eli he näkevät käyneensä joko ammattikoulun tai lukion, koska muuta koulutusta he eivät olisi ehtineet käydä tuossa aikana, tai he näkevät siirtyvänsä työelämään ilman koulutusta. Koulutusuria tarkasteltaessa todennäköisempää heille on ammattikoulun käyminen, koska kuten Heino ym. (2010) toteaa huostaanotetuista, lukio-opintoja suorittaa selkeä vähemmistö. Todennäköistä myös on että osa heistä ei suorita lainkaan toisen asteen tutkintoa, koska 20 – 24-vuotiaiden huostaanotettujen koulutus jää peruskouluasteelle yli kolme kertaa useammin kuin muilla ikäisillään. Myös se että kirjoittaneista nuorista itsensä korkeakoulussa näki vain yksi, kuvastaa tutkittua tietoa siitä että huostaanotetuista vain n. 15 % käy jonkun korkeakouluasteisen tutkinnon. (Heino & Johnson 2010, 274 -275.)

Vaikka koulutusta enemmistö nuorista ei maininnut, ei kukaan heistä nähnyt itseään toimeettomana, vaan selkeä enemmistö (n=8) tutkimistani nuorista näki itsensä viiden vuoden kuluttua jo työelämässä. Työ oli useimmissa kirjoituksissa mainittu vain yleisesti, niinkään alaa tai paikkaa sen enempää määrittelemättä, mikä osaltaan saattaa kertoa epävarmuudesta sitä kohtaan mitä tulevaisuudessa haluaisi tehdä, ja epävarmuudesta myös opiskelupaikkaa kohtaan. Tämä saattaa olla myös yksi syy siihen että he eivät maininneet koulutusta. Osa heistä (n=3) osasi kuitenkin määrittää minkälaisessa työpaikassa he näkevät itsensä, ja osa hyvinkin tarkkaan. Ensimmäinen viittaus kuvaa hyvinkin tarkkaan missä näkee itsensä 5 vuoden kuluttua. Uskon että hän saattanut työskennellyt aikaisemmin kyseisessä paikassa, tai sitten paikka on hyvin tuttu joltain muuta kautta.

”Oon duunis Karjaan Affes ja saan hyvän palkan” (tyttö1)

”Töissä talonrakentajana” (poika7)

Työnäkymät myös heijastavat mahdollista kouluttautumista, kuten esimerkiksi vaatekaupassa, päiväkodissa tai nuorten parissa itsensä näkevä tyttö. Jotain suuntaa kiinnostuksille siis on, mutta monet eri vaihtoehdot heijastavat vahvasti myös epävarmuutta sitä kohtaan mitä kiinnostaisi tehdä.

”Olen töissä varmaan jossain vaatekaupassa tai päiväkodissa töissä, tai sit työskenteleen nuorten paris.” (tyttö 3)

Enemmistö heistä näki siis itsensä työelämässä jo noin 20 - 23-vuotiaana, eli suhteellisen nuorina verraten muihin saman ikäisiin suomalaisiin. Jos peruskoulun jälkeistä koulutusta ei ole lainkaan, hankaloittaa se merkittävästi siirtymistä työelämään. Toisen asteen koulutuksellakin on nykyään vaikeampi pärjätä, koska nykyään koulutuksen merkitys on korostunut ja samalla nuorten koulutustausta noussut, eli kouluja käydään nykyään enemmän ja pidempään. Yhteys suoritettujen opintojen ja työmarkkinoiden välillä korostuu jatkuvasti ja mitä alhaisempi koulutus nuorella on, sitä vaikeampi töitä on saada. Jakautuminen ei koulutettuihin ja korkeasti koulutettuihin jakaa nuoria samalla myös niihin joilla on paremmat tulevaisuudennäkymät ja mahdollisuudet ja niihin joiden mahdollisuudet ovat paljon rajallisemmat. (Järvinen 2001, 62, 66.)

Alhainen koulutus vaikeuttaa työnsaantia ja usein entisiltä koulukotinuorilta myös puuttuu peruskoulun jälkeinen koulutus, kuten Janhukaisen (2004) tutkimuksessa, joka selvitti entisten koulukotinuorten elämäntilannetta nykyään, kävi ilmi. Tutkimukseen hän tavoitti yhteensä 52 koulukodista lähtenyttä henkilöä. Iältään he olivat 16 – 24-vuotiaita ja tutkimuksesta kävi ilmi että suurimmalla osalla heistä ei ollut työpaikkaa eikä koulutusta. Työuralla heistä oli vain 9, ja muutamalla muulla työt olivat olleet lähinnä hyvin vaihtelevia, lyhyistä pätkätöistä pimeisiin keikkahommiin. Yksi heistä oli myös kuntouttavassa työtoiminnassa. Monelta heistä puuttui myös koulutus mikä osaltaan selittää työttömyyden. Heistä toisen asteen koulutuksen oli käynyt vain 7 ja haastatteluhetkellä heistä koulussa kävi 6, ja yksi oli juuri siirtymässä kouluun. (Janhukainen 2004, 296 - 316.)

Tutkimusten valossa opinnäytetyössäni tutkimieni nuorten koulutus ja työllisyysnäkökymät eivät ole siis kovinkaan ihanteelliset. Ovatko heidän odotuksensa työllistymisestä realistiset, jos koulutusta ei nähdä ollenkaan tai se jää toiselle asteelle? Esimerkiksi Mikkosen (2000) tutkiessa nuorten tulevaisuudenkuvia, heijastui nuorten olevan hyvinkin tietoisia siitä että työllistyminen on nykyään hankalaa, ja että työllistymisellä on selkeä yhteys koulutuksen kanssa. Korkeasta koulutuksesta huolimatta työllistyminen nähtiin hankalana. (Mikkonen 2000, 124.)

8.2 Vapaa-aika

Vapaa-aika nähtiin 5 vuoden kuluttua painottuvan hyvin normaaleihin nuorille tärkeisiin asioihin, kuten ystävien, perheen tai tyttö/poikaystävän kanssa olemiseen, urheiluun ja yleiseen oleskeluun. Ystävien kanssa vapaa-ajan viettämisen mainitsi enemmistö (n=8), ja heistä kaikki olivat poikia. Myös kahden tytön kirjoituksesta voisi päätellä, että he näkevät viettävänsä vapaa-aikaa ystävien kanssa, vaikka he olivat kirjoittaneet vaan, että ystäviä on paljon.

”Vapaa-aikana yritän rentoutua mahdollisimman paljon ja tehdä sellaista mistä itse pidän. Kaveri piiri on tosi laaja.” (tyttö 2)

Ystävien tärkeys onkin nuorille merkittävä tekijä. Entiset sijoitetut nuoret kuvaavat ystäviä tärkeinä voimavaralähteinä sekä tukipilareina, joille voi purkaa murheitaan (Reinikainen 2007, 118). Tietysti tämä pätee myös muihin nuoriin, mutta kun otetaan huomioon sijoitettujen lasten mahdolliset taustat ja ongelmat, korostuu ystävien antama tuki erityisesti. Huomioon tulee myös ottaa se, että heillä tukiverkosto ei ole yleensä niin laaja kuin muilla. Esimerkiksi vanhempien ja perheen tuki saattaa puuttua kokonaan (Reinikainen 2007, 118 - 119). Uskon että tämä on yksi syy miksi kaverista ja heidän paljoudesta oli kirjoitettu. Ainoastaan yksi nuori ei nähnyt itseään viettämässä vapaa-aikaa kavereiden kanssa, eikä nähnyt tekevänsä juuri mitään vapaa-ajalla, oli tyttö, joka näki itsensä tuolloin äitinä. Tämäkin saattaa osaltaan kertoa tukiverkostojen puuttumisesta. Jos vapaa-aika nähdään kuluvan vain lapsen kanssa olemiseen, eli silloin kun lapsi hänen mukaansa olisi jo 5 - vuotta, ei hän ehkä koe saavansa tukea lapsen hoitoon muilta.

”Vapaa-aika kuluu luultavasti pääosin vauvan kanssa (5-v) Niin no vapaa-aika menee siihen. ” (tyttö 2)

Muiden ihmissuhteiden lisäksi myös parisuhteen ja perheen merkitys näkyi kirjoituksissa vapaa-aikaa käsiteltäessä. Seurustelukumppanin kanssa vapaa-aikaa viettävistä nuorista näki itsensä 4, ja heistä kaikki olivat poikia.

”Vapaa-ajalla käyn salilla ja olen kavereiden kanssa viettämässä iltaa ja tyttöystävän kanssa. On rahaa sekä aikaa tehdä kaikkee kivaa tytön ja kavereiden kanssa. Ihan simppele ja normi elämä :D !” (poika 4)

Pojista kaksi mainitsi vapaa-ajallaan viettävän aikaa perheen parissa. Kumpikin heistä myös mainitsi olevansa tuolloin isä, tai tulossa isäksi, mikä viittaa siihen että perheellä he tarkoittavat omaa uutta perhettään. Heidän kirjoituksissaan nousi esiin myös päiheteettömyys ja rauhallisen elämän vietto. Heille siis perhe näyttäisi olevan etusijalla, ja elämän nähdään rauhoittuneen.

”Vapaa-aikana vietän aikaa perheen ja ystävien kanssa, käyn silloin tällöin juhlimassa. Vietän rauhallista perhe-elämää” (poika2)

”Oon silloin työssäkäyvä perheen isä, urheilullinen ja päihteetön! Vapaa-aikaa vietän perheen ja urheilun merkeissä, kaverit.” (poika 5)

Nuorten kirjoituksissa nousivat esille myös urheilun merkitys vapaa-ajassa, mikä viittaa siihen että urheilu on heille jo tällä hetkellä tärkeää. Pojista 3 kirjoitti harrastavansa liikuntaa ja viettävän vapaa-aikaa urheilun parissa.

”Käyn ystävien kanssa pitämässä hauskaa viikonloppuisin. Vapaa-ajalla pelaan jalkapalloa ja käyn salilla.” (poika1)

Muita mainittuja vapaa-ajan vietto tapoja olivat myös rentoutuminen ja juhliminen.

Vapaa aikaa vietän naiseni ja ystävien kanssa ja muuten vain olemalla. Elän chillisti ja hoitelen mun bisneksiä (poika3)

8.3 Parisuhde ja perheen perustaminen

Nuoruudessa yhtenä keskeisenä kehitystehtävänä on parisuhteen muodostaminen. Siksi otin sen myös yhdeksi teemaksi ohjeistaessani opinnäytetyössäni tutkimia nuoria. Avasin teemaa lähinnä parisuhteen kautta, ja lapsia tai perheellistymistä en maininnut ollenkaan. Tämä johtui olettamuksestani etteivät he todennäköisesti näkisi itseään perheellisenä vielä tuolloin, koska he ovat iältään 5 vuoden kuluttua vielä suhteellisen nuoria. Kuten Oinonen (2001, 113, 114) kirjoittaa, nykyään siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on pitkittynyt ja lasten saaminen on samalla siirtynyt myöhempään ikä vaiheeseen, samalla laskien perheellistymisen merkitystä. Oletin myös että lasten saaminen on niin iso asia elämässä, että jos he näkevät olevansa tuolloin lapsellisia, todennäköisesti he myös kirjoittavat siitä.

Parisuhteen merkitys nousi esille opinnäytetyössäni, koska kukaan opinnäytetyöni nuorista ei varsinaisesti nähnyt itseään yksin. Enemmistö (n=7) nuorista näki itsensä tulevaisuudessa selkeästi parisuhteessa, ja yksi heistä mainitsi olevansa tuolloin kihloissa. Seurustelukumppanin mainittiin olevan joku, mikä viittaa siihen että moni heistä ei kirjoitustilanteessa ollut parisuhteessa, tai sitten nykyistä seurustelukumppania ei välttämättä nähty tulevaisuudessa. Loput (n=4) nuorista näki parisuhteen mahdollisena, mutta se koettiin kuitenkin hieman epävarmana. Näistä epävarmasti parisuhteestaan kirjoittavista erottui kaksi kirjoittajaa, joista kumpikin oli tyttö. Heidän suhtautuminen mahdolliseen parisuhteeseen tuntui epävarmammalta kuin muiden ja kumpikin heistä näki itsensä tuolloin kuitenkin jo lapsen saaneina. He siis näkivät olevansa yksinhuoltajia. Palaan tähän aiheeseen hieman myöhemmin, kun käsittelen opinnäytetyössäni tutkimieni nuorten ajatuksia perheellistymisestä.

Parisuhteen merkitys sijoitetuille nuorille on merkittävä, ja kuten Reinikainen (2007) toteaa, sijoitetut nuoret solmivat avo - ja avioliittoja myös suhteellisen varhain. Parisuhteesta puhutaan ikään kuin pelastavan tekijänä. Sen nähtiin lisäävän turvallisuudentunnetta, nostavan omantunnonarvoa ja tukevan elämänhallintaa. Jälkeenpäin ky-

syttynä nuoret mainitsivat varhaisien avo - ja avioliittojen solmimisen liittyneen vahvasti myös hyväksytyksi tulemiseen sekä turvallisuuden hakemiseen. Myös yksinäisyys nähtiin yhtenä syynä, jopa huonoissa parisuhteissa pysymiseen. (Reinikainen 2007, 99 - 100 & 111.)

Parisuhteiden lisäksi myös perheen perustaminen näkyi kirjoituksissa, mikä on mielenkiintoista näin nuorella iällä. Kun synnyttäjien keskimääräinen ikä on noussut Suomessa lähes kolmeenkymmeneen ikävuoteen (Sutela 2012, 35), näki opinnäyte-työssäni tutkimista nuorista itsensä 5-vuoden kuluttua perheellisenä yli kolmannes (n=4).

”Oon silloin työssäkäyvä perheen isä, urheilullinen ja päihteetön! Pysin hoitamaan asioita normaalisti ja olemaan kunnioittavainen kavereita/veljiä, äiti/isi ja kaikkia tuntemattomiakin. Ystävät: Toivon että ystäväni kunnioittavat samalla tavalla kuin minäkin heitä, eli jos pyydän apua kavereilta he auttavat ja minä heitä. Parisuhde/Rakkaus: Toivon että minulla on kestävä rakkaus ja ihan perhe” (poika 5)

”Minulla on paljon kavereita, mutta vain muutama läheinen ystävä. Olen parisuhteessa, ehkä jopa kihloissa. Ensimmäinen lapsi on jo tuloillaan.” (poika 2)

Pojista toinen kirjoitti ensimmäisen lapsen olevan vasta tuloillaan ja toinen heistä yleisessä muodossa olevansa perheenisä. Tytöistä toinen kirjoitti olevansa 5 vuotiaan lapsen äiti, mikä viittaa siihen että hän oli kirjoitushetkellä jo raskaana, ja toinen tytöistä näki itsensä 1 - 2 lapsen äitinä. He siis näkivät itsensä perheellisinä jo huomattavasti aikaisemmin kuin muut suomalaiset keskimäärin, joiden mukaan ihanteellinen ikä saada lapsia on keskimäärin 26-vuotiaana (Miettinen & Rotkirch 2008). Tähän kuitenkin vaikuttavat henkilön taustatekijät, kuten koulutustausta, koska vähiten koulutautuneiden mielestä ihanteellinen ikä saada lapsia on noin 2 vuotta nuorempana kuin korkeasti koulutettujen mielestä. Nuoremmat ovat myös yleisemmin sitä mieltä että lasten hankkiminen tekee elämän merkityksellisemmäksi, mikä voi olla yksi syy siihen että lapsia halutaan saada nuorella iällä. (Miettinen & Rotkirch 2008, 35, 44.) Varsinkin jos oma elämä ei ole tuntunut aiemmin tai ei tunnu tällä hetkellä kovinkaan merkitykselliseltä.

Yhtenä syynä lapsien varhaisen hankkimisen näkemiseen saattaa liittyä vahvasti lapsuudenperheessä oleva malli. Nuorena perheellistyvien vanhemmat ovat yleensä saaneet ensimmäisen lapsen myös nuorella iällä. Tämä pätee myös nuorena vanhemmaksi tulleisiin poikiin. Nuorena vanhemmiksi tulevien perheen taustalla löytyy useimmin myös avioeroja ja taloudellisia vaikeuksia, kuin niillä jotka saavat lapsen vanhemmalta iällä. (Paajanen 2005, 25 – 26.) Koulukotiin sijoitetuista moni tuleekin avioeroperheestä (Kitinoja 2005, 137), ja tämä saattaa olla myös yksi syy siihen miksi huostaanotetut saavat lapsia nuorempana kuin muut ikäisensä. Huostaanotetuista tytöistä 24-vuotiaana lapsensa kanssa asuneita oli jo 42 %, kun saman ikäisistä muista nuorista heitä oli puolet vähemmän (20 %), (Heino ym. 2010, 278 – 280.) Ero nousee todennäköisesti vielä, mitä nuorempaan ikään liikutaan.

Sijoitetut nuoret siis perheellistyvät muita ikäisiään nuorempina, mutta heidän on havaittu myös suunnittelevan ja haluavan perheellisiksi muita varhaisemmin. Tämä käy ilmi myös opinnäytetyöni aineistosta. Yksi syy siihen että nuoret haluavat perheellistyä varhain, on halu tarjota lapselle jotain, mitä ei itse koskaan saanut. Huolenpitoa ja aitoa välittämistä. (Reinikainen 2007, 99 - 100.)

Mielenkiintoista olivat myös tyttöjen kirjoitukset yksinhuoltajuudesta. Vaikka yksinhuoltajien määrä on suurempi huostaanotettujen kohdalla, ja 18- 24-vuotiaista äideistä melkein puolet on yksinhuoltajia (Heino & Johnson 2010, 278 - 280), miksi opinnäytetyöni nuoret tytöt näkevät jo nyt olevansa lähitulevaisuudessa yksinhuoltajia.

Toinen tytöistä sanoin lapsensa olevan tuolloin 5-vuotias, eli hän oli jo todennäköisesti kirjoitushetkellä raskaana. Tekstistä voisi päätellä että hän on saamassa lapsen yksin, ja että lapsen tuleva isä ei ole tällä hetkellä kuvioissa Hänelle tieto yksinhuoltajuudesta muodostuu siis vahvaksi jo tällä hetkellä, ja on ymmärrettävää että hän myös näkee itsensä yksinhuoltajana tulevaisuudessa.

”Mieskin ois tossa vaiheessa hyvä olla, mutta ei sitä voi koskaan tietää. Vapaa-aika kuluu luultavasti pääosin vauvan kanssa (5-v). Niin no vapaa-aika menee siihen. Toivottavasti kaikki samat kaverit pysyy.” (tyttö 2)

Toinen vanhempana itsensä näkevistä tytöistä kirjoitti olevansa 5 vuoden kuluttua 1 - 2 lapsen yksinhuoltajaäiti. Hän myös kirjoitti parisuhteen ja äitiyden olevan toisensa poissulkevia asioita. Joko hän on tuolloin äiti, elää yksin tai sitten hän on parisuhteessa. Hän ei siis nähnyt sellaista vaihtoehtoa, että hän eläisi yhdessä lasten isän kanssa.

”Minulla on sillon jo ehkä 1-2 lasta, luultavasti oon yksinhuoltajaäiti. Tai sitten mä elän yksin omassa kämpässä tai sitten poikaystävän kanssa. ” (tyttö 3)

Yksinhuoltajuus voi johtua joko siitä, että lapsi nähdään saavan ilman vakituista parisuhdetta, tai sitten olettamuksesta että suhde lapsen isään päättyy eroon. Pohdin mahdollisia syitä siihen, miksi tytöt näkevät itsensä jo nyt yksinhuoltajina tulevaisuudessa, koska yksinhuoltajuuteen ei yleisesti pyritä. Normaalisti perheen perustamisen edellytyksenä nähdään hyvä ja turvallinen parisuhde, ja tärkeää on myös tunne siitä että on saanut elää tarpeeksi nuoruusaikaa (Paajanen 2005, 41). Nykynuoret ovat saattaneet kasvaa hyvinkin erilaisissa perhemuodoissa ja moni, varsinkin koulukotiin sijoitettu nuori on elänyt yksinhuoltajaperheissä (Kitinoja, 2004, 137 - 138). Moni heistä ei ole välttämättä ikinä elänyt niin sanotussa normaalissa tai onnellisessa perheessä, ja he ovat siis myös tietoisia parisuhteiden erilaisuudesta ja siitä että parisuhde tai avioliitto ei välttämättä kestäkään Tästä syystä odotukset ydinperheen perustamisesta ja onnellista sekä kestävästä avioliitosta eivät varmasti ole korkeat, ja sitä ei välttämättä lähde-tä alun perin edes tavoittelemaan. (Oinonen 2001, 113, 114.) Vai koetaanko lapsen saaminen niin tärkeänä, että mies ja parisuhde jää toissijaiseksi? Kunhan saa lapsen, muulla ei ole väliä. Halutaan ehkä enemmän äidiksi kuin perheelliseksi.

8.4 Millainen on hyvä elämä?

Yhdeksi kysymykseksi annoin nuorille pohdittavaksi, millainen on heidän mielestään hyvä elämä? Tätä kysyin koska halusin tietää vastaavatko heidän käsityksensä hyvästä elämästä heidän tulevaisuuskuvien kanssa, ja mitä he pitävät yleisesti hyvänä elämänä ja tärkeinä asioina. Vastauksissa nousi esille hyvin normaaleja asioita, joita voisi yleisesti pitää tärkeinä melkein jokaiselle ihmiselle, kuten ihmissuhteet, hyvä työ, ja vapaa-aika riittävyys. Määrällisesti kuitenkin kaksi aihetta nousi muiden ylle, ja ne oli-

vat ihmissuhteisiin ja työhön liittyvät teemat. Ihmissuhteet mainitsi heistä 3, ja ne niillä tarkoitettiin lähinnä ystävyys-suhteita.

”On rahaa sekä aikaa tehdä kaikkee kivaa tytön ja kavereiden kanssa. Ihan simppeleitä ja normaali elämä :D ! Elämäntarkoitus on elää hyvä elämä.” (Poika 4)

Ihmissuhteista parisuhde ei kuitenkaan noussut läheskään niin suuresti esiin, kuin heidän kirjoituksista parisuhteista ja vapaa-ajasta, koska vain kaksi nuorista kirjoitti siitä pohtiessaan hyvää elämää. Heistä molemmat mainitsivat myös lapsien merkityksen. Toinen heistä kirjoitti kuitenkin hieman stereotyyppisesti hyvästä elämästä, ja kirjoituksen sävystä on vaikea päätellä ovatko käsitykset hyvästä elämästä tytön omia, vai nousevatko ne esiin tietyn tyyppisistä ihanteista ja odotuksista.

”Millainen on hyvä elämä? Aika vaikea kysymys. Kai se on sitte hyvä elämä kun on mies, talo, koirat, lapset, työpaikka ja hyvä palkka.” (tyttö 2)

Hyvää elämää käsiteltäessä esiin nousi myös toinen aihe, joka oli mainittu muita useimmin, ja se oli työ. Neljä nuorista oli maininnut hyvään elämään kuuluvat joko hyvä työ, tai työn tekemisen.

”Hyvään elämään kuuluu: oma kämppä, oikea työ, hyvät ihmissuhteet .”(tyttö 3)

”Hyvä elämä on, että elää terveellisesti, asuu omassa kämpässä ja on kavereiden kanssa pitämässä hauskaa. Myös työ kannattaa olla.” (Poika 1)

Työn merkitys on siis nuorille hyvän elämän edellyttäjänä. Suurin osa heistä näkikin itsensä 5 vuoden kuluttua työelämässä. Näiden kahden tekijän yhteissummasta työelämään pyrkiminen korostuu ennestään.

Esille nousi myös tiettyjä rajatumpia asioita kuten päihteettömyys. Nuorista kaksi nosti esiin päihteettömyyden pohtiessaan millainen on hyvä elämä. Toinen heistä mainitsi myös aineiden käytön, mikä viittaa siihen että päihteettömyys ei tarkoita vain alkoholin käyttöä, vaan myös huumeaineita.

”Millainen on hyvä elämä? Minä olen raitis, en käytä minkäänlaisia aineita. Treenaan säännöllisesti ja pidän peruskunnan hyvänä. Minulla ei ole minkäänlaisia velkoja.” (Poika 2)

”Hyvä elämä: Ei riitoja, tuntee itsensä tärkeäksi/ hyödylliseksi, hyvät suhteet perheeseen/kavereihin, hyvä työ, perhe/lapsia, päihteetön, ei sairauksia/urheilullinen” (poika 5)

Syy päihteetön elämän esiin nousemiseen löytyy todennäköisesti nuorten omista kokemuksista. Kitinojan (2005, 164, 203) tutkimista koulukotinuorista päihdeongelmia oli melkein puolella ja vanhempien päihdeongelmat olivat yksi sijoituksen syy noin neljännekselle. Päihteettömän elämän esiin nostaminen todennäköisesti johtuu juuri siitä, että nuorilla itsellään ja/ tai heidän vanhemmillaan on ollut päihdeongelmia, ja tulevaisuudessa samanlaista elämäntapaa ei haluta. Ikävä kyllä päihteiden käytön on huomattu olevan ongelma monelle myös koulukodista jo pois lähteneelle. Janhukaisen (2004, 306, 307) mukaan niillä 11 nuorella, jotka hän jakoi epävakaiden ryhmään, noin 70 % oli ollut alkoholin ongelmakäyttöä koulukodista poislähdön jälkeen ja osa heistä oli myös kokeillut tai käyttänyt huumausaineita. Seitsemän nuorta hän myös jakoi päihdeuralla oleviin, joiden ongelmina olivat niin alkoholin kuin huumeiden käyttö, ja myös monella rikollisuralla olevan kohdalla päihteiden käyttö oli yleistä. Ainoastaan yhteiskuntaan jäsenyviin ryhmä jossa elämä oli kokonaisvaltaisesti tasa-painoista, ei päihteiden ongelmakäyttöä esiintynyt, ja heillä myöskään sijoituksen syyt eivät olleet liittyneet päihteisiin (Janhukainen 2004, 300, 310, 313.) Tässä on siis huomattavissa päihdeongelmien vaikuttaminen elämään kokonaisvaltaisesti ja myös se että jos päihdeongelmia on ollut jo ennen sijoitusta, on ongelmien todennäköisyys suurempi myös sijoituksen päätyttyä. Positiivista kirjoituksissa kuitenkin on se, että jos heillä mahdollisesti on päihdeongelmia joko tällä hetkellä, tai ollut ennen sijoitusta koulukotiin, ei päihteiden käyttöä nähdä positiivisessa valossa tulevaisuutta ja hyvää elämää ajatellessa.

Muita yksittäisiä kirjoituksista nousseita teemoja koskien hyvää elää olivat myös velattomuus, aika tehdä kaikkea ja itsensä tärkeäksi tunteminen. Yksi hyvästä elämästä

kirjoittavista erottui muista kirjoituksista. Tämä poika kuvasi hyvän elämän sillä ettei hän sortuisi rikolliseen toimintaan.

”Hyvä elämä on ettei sorru rikoksen polulle. Elämän tarkoitus on että kaikki menee hyvin.” (poika 7)

Tämä viittaa vahvasti siihen että hänellä on aikaisemmin ollut jonkin asteista rikollista käyttäytymistä, kuten Kitinojan (2005, 217 - 218) mukaan koulukodeissa olevilla on ollut lähes puolilla. Kirjoitus viittaa myös siihen että rikollinen toiminta ei hänen mielestään ole hyvä juttu ja että se ei kuulu hyvään elämään, mutta tekstistä heijastuu myös tiettyä epävarmuutta asian suhteen. Sortuminen johonkin toimintaan mielestäni viittaa siihen että jokin asia tai syy ajaa tekemään jotain, eli tässä tapauksessa jonkin asteinen rikoksen. Joko hän on epävarma omista kyvyistään pysyä kaidalla tiellä tai esimerkiksi kaveripiiri on sen tyyppinen, joka saattaa altistaa tietynlaiselle toiminnalle.

Hyvää elämää oli myös kuvattu hieman laajemmin, ilman eri tekijöiden tarkempaa selittelyä. Kaikki on hyvin ja on onnellinen.

”hyvä elämä on sellainen että kaikki on hyvin” (poika 6)

”hyvä elämä on et on onnellinen” (tyttö 1)

8.5 Voinko itse vaikuttaa tulevaisuuteeni?

Tunne siitä että omaan elämään voi vaikuttaa, on suuri merkitys elämässä. Jos kokee elämän olevan jonkun muun käsissä tai että peli on jo menetetty, ei ihminen myöskään pyri positiivisia päämääriä kohti. Kun tulevaisuuskuvat ovat ihmisen näkemyksiä tulevaisuudesta, tulevaisuustietoisuus on ihmisen tietämys siitä että hän voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa (Haapala 2002, 7.) Lähtökohtaisesti voitaisiin olettaa, että osa nuorista ei koe voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa, koska he ovat kaikki sijoitettuja. Sijoitetut taas nähdään olevan suuremmassa syrjäytymisen vaarassa kuin muiden, ja syrjäytymisvaarassa olevien tiedetään kokevan tulevaisuutensa oman vaikutuk-

sen ulkopuolisiksi asioiksi. (Salmela - Aro & Nurmi 2002, 158 - 159, 165.) Nuorten kirjoituksista ei kuitenkaan tätä ilmennyt, vaan heistä kaikki kokivat voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Jotkut korostivat hyvinkin paljon valintojen merkitystä omassa elämänsä elämässä.

”Itse vaikutat omaan tulevaisuuteen, ei sitä muut päättä puolestasi. Itse teet omat valinnat elämässäsi, joten mieti tarkkaan!” (poika 1)

Tulevaisuuteen vaikuttamista kuvattiin lähinnä valinnoilla, liittyen opiskelun ja työelämään.

”Kyllä voin vaikuttaa itse tulevaisuuteen. Esim. jos haluan opiskella, niin tulevaisuudessa sitten opiskelen tai jos haluan vaikka tehdä töitä niin teen töitä.” (poika 4)

”Valitsemilla päätöksillä voin vaikuttaa tulevaisuuteen, esim : jatko-opiskelu paikalla ja työllä, oikeastaan kaikilla valinnoilla voi vaikuttaa.” (poika 5)

Positiiviset tulevaisuudenodotukset ja omien valintojen merkitysten tiedostaminen viestittää myös nuorten tämänhetkistä elämästä jotain. Kuten Rubin (2002, 30) mainitsi, nuorten tulevaisuuskuvioiden avulla voidaan osaltaan selittää heidän käyttäytymistä ja ajattelua nykyhetkellä, ja että negatiiviset tulevaisuuskuviot, kertovan nuoren välinpitämättömästä ja kielteisestä käyttäytymisestä nykyisyydessä. Uskonkin, että osa nuorista kirjoitti näin voivansa vaikuttaa tulevaisuuteensa, mutta todellisuudessa he saattavat ajatella toisin. He voivat siis tiedostaa, että omilla valinnoilla voi vaikuttaa tulevaisuuteen, mutta saattavat kokea jotkin tavoitteet epärealistisina, johtuen esim. huonosta koulutaustasta. Eli ovatko heidän tekemänsä valinnat oikeasti niitä, mitä he elämältä haluavat, vai näkevätkö he esimerkiksi heidän taustansa vaikuttavan asioihin.

9 POHDINTA

Ilmiönä itsenäistymisen ja sijoituspaikasta pois lähdön pelkääminen ei siis ole uusi, eikä myöskään aiheeton. Tuttu ja turvallinen turvaverkko katoaa yhtä – äkkiä, ja vaikka moni varmasti uhoakin haluavansa äkkiä pois, uskon että asia ei ole niin yksinker-

tainen. Koulukodissa, kuin myös muissa sijoituspaikoissa tuki on ollut koko ajan läsnä. On ollut aikuisia, jotka huolehtivat nuoresta. Sijoituksen päätyttyä nuori jää monesti hyvin yksin ja ilman tukea.

Pelkotilat tulevaisuutta kohtaan, eivät näkyneet kuitenkaan nuorten kirjoituksissa, vaan kaikkien opinnäytetyössäni tutkittavien nuorten ajatukset tulevaisuudesta olivat päällisin puolin positiivisia. Positiivisesta suhtautumisesta tulevaisuuttaan kohtaan kertoo esimerkiksi se, että jokainen heistä koki voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Heistä kaikki ovat siis tulevaisuustietoisia, eli he tiedostavat omien valintojensa vaikutuksen siihen mihin suuntaan elämä kulkee (Haapala 2002, 7). Kukaan nuorista ei nähnyt itseään myöskään täysin toimeettomana, tai hyvin epävarmana tulevaisuuttaan kohtaan vaan jokainen näki itsensä joko koulussa tai työelämässä ja suurin osa myös parisuhteessa. Melkein jokainen myös mainitsi ystävien merkityksen ja vapaa-ajan nähtiin rakentuvan normaaleista asioista kuten urheilusta, kaverien kanssa olemisesta ja yleisestä oleskelusta.

Vaikka monet tulevaisuudessa nähdyt asiat olivat normaaleja ja niissä pääpaino oli yleisissä nuoruuteen liittyvissä teemoissa, nousi heidän kirjoituksistaan esiin kaksi keskeistä asiaa, jotka osaltaan poikkeavat muiden saman ikäisten nuorten elämäkulun kanssa. Ne olivat työ-ura painotteisuus ja varhainen perheellistyminen. Kun nykyään nuoruuden on huomattu pitkittyvän, ja etusijalle tulevat yleisesti kouluttautuminen (Kuure 2001, 18), näkivät opinnäytetyössäni tutkimani nuoret itsensä perheellisinä jo keskimääräistä nuorempina ja kouluttautumisen sijaan pääpaino oli siirtyä työelämään mahdollisimman pian. Koulukodissa pois lähteneiden ja huostaanotettujen elämästä tiedetään näiden asioiden olevan hyvin yleisiä asioita. Huostaanotettujen on huomattu saavan lapsia keskimääräistä nuorempina ja monella heistä kouluttautuminen jää joko toiselle asteelle, tai koulutusta ei ole ollenkaan. (Heino ym. 2010, 274, 275, 279.)

Vaikka nämä asiat nähdään yleensä hieman negatiivisessa valossa ja suurina riskeinä mm. syrjäytymistä tarkasteltaessa, on esimerkiksi varhaisen perheellistymisen huomattu olevan näiden nuorten kohdalla jokseenkin positiivista. Janhukaisen (2004) mukaan varsinkin tyttöjen kohdalla varhainen äitiys on yksi nuorta suojaava tekijä. Odotusaika ja äitiys ovat monelle tarpeeksi hyvä syy minimoida riskikäyttäytyminen ja

pysyä erossa päihteistä ja juhlimisesta, mikä saattaa olla hyvinkin ratkaiseva tekijä näiden nuorten tulevaisuutta ajatellen. (Janhukainen 2004, 318 - 319.) Myöskään se että nuoret näkevät koulutus-uran olevan suhteellisen lyhyt, ei välttämättä ole huono asia. Ihminen luo yleensä kehitystehtäviä vastaavia tavoitteita, omien resurssien mukaan, eli pyrkii niitä päämääriä kohti mitä pitää itselleen mahdollisina. Jos koulu-ura on aina ollut nuorella vaikeaa, ja vahvuudet ovat esimerkiksi juuri työn tekemisessä, voisi esimerkiksi korkeakoulussa opiskelu olla hyvin hankalaa, ja alentaa samalla nuoren itsetuntoa. Surullinen tosiasia kuitenkin on että koulutuksen merkitys nousee koko ajan, ja ne henkilöt joiden vahvuus ei ole opiskelussa, ovat suuremmassa vaarassa jäädä työttömiksi. On hyvä että tähän on ratkaisuja kuten oppisopimuskoulutukset, mutta tarvetta niille olisi paljon enemmän, jotta myös ne henkilöt joille opiskelu on hankalaa, pääsisivät työelämään.

Hyvää elämää käsiteltäessä esiin nousivat asioita, jotka yleisesti voidaan sanoa kuuluvan hyvään elämään, kuten hyvät ihmissuhteet ja terveys. Kirjoituksista nousi esille myös rajatumpia asioita, kuten ei rikollinen elämä ja päihteettömyys, mitä moni voisi pitää itsestäänselvyytenä. Tämä kuitenkin kuvastaa koulukotinuorten taustoilla olevan monia ongelmia Tärkeänä näen kuitenkin sen, että nuoret selkeästi haluavat paremman elämän ja että juuri päihteettömyys, velattomuus ja rikollisen polun taakse jättäminen näkyivät kirjoituksissa. Toivon myös, että he pyrkivät näitä päämääriä kohti, vaikka muiden tutkimusten valossa näin ei aina kuitenkaan käy. Syyt siihen miten nuori näissä onnistuu, voivat löytyä niin kaveripiiristä, perheestä ja kaikkein vahvimmin nuoren omasta motivaatiosta. Ikävä kyllä pelkästään toiveet ja tulevaisuuskuvat eivät pidä nuorta erossa hankaluuksista. Kaikki vaikuttaa kaikkeen. Jos nuori ei halua kouluttautua, saattaa se johtaa työttömyyteen. Työttömyys taas johtaa rahallisiin vaikeuksiin ja se saattaa taas ajaa ihmisen rikolliseen toimintaan. Rikollinen toiminta taas saattaa ajaa ihmisen päihteiden pariin, ja sitä kautta esimerkiksi parisuhteen päättymiseen ja rikostuomioihin.

Vaikka aineistoni antoi hyvän kuvan nuorten tulevaisuuskuvista, olisi joistain asioista ollut mielenkiintoista tietää lisää, mikä olisi onnistunut esimerkiksi haastattelun avulla. Kirjoitusten kautta aineisto jää enemmän tulkinnan varaiseksi, kun taas haastattelussa aineistoa olisi voinut taas tulla liikaa olennaisten asioiden lisäksi. Kun kävin

aineistoa eli nuorten kirjoituksia läpi, minulle korostui myös aiheisiin teemoittelun tärkeys. Jos teemoja ei olisi ollut, olisi aineisto todennäköisesti ollut hyvin suppea. Teemoittelu olisi kyllä voinut olla jopa vielä tarkempaa, ja olisin voinut lisätä niihin yksinkertaisia lisäkysymyksiä tai kehottaa nuoria vielä tarkemmin perustelemaan näkemyksiään.

Opinnäytetyöni antaa tietoa koulukotiin sijoitettujen nuorten tulevaisuuskuvista, ja niiden kautta voidaan myös peilata heidän elämänsä myöhemmin. Jos äitiys ja vanhemmuus nähdään jo nyt olevan edessä hyvinkin pian, kertoo tämä siitä että raskaudet tuskin ovat vahinkoja tai hetken mielijohteesta tapahtuneita, vaan niitä on jo jollain tapaa suunniteltu. Koulutus nähdään toissijaisena, mikä selittää myöhemmin koulutukseen hakeutumisen passiivisuutta. Nuoret eivät välttämättä siis ajaudu tiettyyn elämään, vaan kuvat tulevaisuudesta on luotu jo vuosia aiemmin. Kun vielä tiedetään, että tulevaisuuteen vaikuttaa vahvasti niin ihmisen tämän hetkinen elämä kuin myös menneisyys, on näillä nuorilla huomattavasti pienemmät resurssit rakentaa hyvää ja toimivaa tulevaisuutta.

Opinnäytetyössäni ilmi kävi siis, että nuoret ovat suuremmassa vaarassa jäädä työ - ja koulumaailman ulkopuolelle, ja siksi riski syrjäytyä on huomattavasti suurempi kuin muilla. Tästä syystä tämänhetkistä motivointia, itsetunnon vahvistamista ja koulutus - ja ammattiin ohjausta ei pidä aliarvioida, vaan niillä on todennäköisesti suurikin merkitys nuoren elämässä. Suinkaan kaikilla heillä ei ole oppimisvaikeuksia, vaan monen ongelmat todennäköisesti johtuvat myös motivaation puutteesta, tai siitä että muu elämä on ollut tärkeämmällä sijalla elämässä kuin koulu. Olisiko mahdollista saada heidän innostumaan opiskelusta, hankalan koulu-uran jälkeen ja millä keinoin heidän luottamusta omiin kykyihinsä voisi parantaa?

Jatkotutkimusmahdollisuuksia myös löytyy. Olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkimus laajemmin, käsittelemään esimerkiksi kaikkien koulukodin yhdeksäsluokkalaisten tulevaisuuskuvia, tai pohtia syvällisemmin miksi nuoret mitään ajattelevat. Miksi he näkevät perheellistymisen varhain, miksi juuri ammattikoulu ja mitkä asiat näihin vaikuttavat? Hyvin mielenkiintoista olisi myös toteuttaa pitkittäistutkimus, jossa peilattaisiin nuorten tulevaisuuskuvia heidän elämäänsä 5 vuoden kuluttua. Vastaako elämä

omia tulevaisuuskuvia, ja jos ei vastaa, niin mistä syystä? Miten nuori itse näkee asian, ja miksi elämä kulki tai ei kulkenut tulevaisuuskuvien mukaisesti?

LÄHTEET

Eskola, Jari, Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Haapala, Anu 2002. Tutusta tukea koulukasvatukseen. Teoksessa Haapala, Anu (toim.) Tulevaisuuskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 5-12.

Heino, Tarja 2011. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, Marjatta. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 52 -75.

Heino, Tarja, Johnson, Marianne 2010. Huostassa olleet lapset nuorina aikuisina. Teoksessa Hämäläinen, Ulla, Kangas, Olli. Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 266 - 293.

Janhukainen, Markku 2004. Koulukodin jälkeen. Vuosina 1996 ja 2000 kotiutettujen nuorten yhteiskuntaan jäsentymisen ja riskikäyttäytymisen kasaantuminen. Teoksessa Janhukainen, Markku, Kekoni, Tarja, Pösö, Tarja (toim.) Nuoruus ja koulukoti. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 293 – 330.

Jokisaari, Markku 2002. Työelämään siirtyminen. Vuorovaikutusta tavoitteellisen toiminnan, sosiaalisen pääoman ja työelämän välillä. Teoksessa Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS kustannus, 67 – 83.

Järvinen, Tero 2001. Koulutusjärjestelmän yksilöllistyminen ja valinnan vapaus. Teoksessa Kuure, Tapio (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus 60 – 69.

Kasvun Yhteisöt 2012. Kasvun Yhteisöjen WWW-sivut. <http://www.kasvu.net/>

Kitinoja, Manu 2007. Kujan päässä koulukoti. Tutkimus koulukoteihin sijoitettujen lasten lastensuojeluasiakkuudesta ja kouluhistoriasta. Saarijärvi: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus.

Kitinoja, Manu 2004. Koulukoteihin sijoitetut lapset lapsityypeinä. Teoksessa Janhukainen, Markku, Kekoni, Tarja, Pösö, Tarja (toim.) Nuoruus ja koulukoti. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 97 - 118.

Koivisto, Petri 2002. Projektityöskentely nuorisotyöttömyyden interventiona. Teoksessa Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS kustannus, 173 -187.

Kuoppala, Tuula, Säkkinen, Salla 2010. Lastensuojelu 2010. PDF-dokumentti. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf

Kuusi, Osmo, Kamppinen, Matti. 2002. Tulevaisuuden tekeminen. Teoksessa Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo. Söderlund, Sari (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 117 -170.

Lastensuojelulaki 2007/417. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Luettu 22.10.2012

Lönnqvist, Jouko, Heikkinen, Martti, Henriksson, Markus, Marttunen, Mauri, Partonen, Timo (toim.) 2008. Psykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodemic.

Malmberg, Lars-Erik, Little, Todd D 2002. Nuorten koulumotivaatio. Teoksessa Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS kustannus, 127 -144.

Miettinen, Anneli, Rotkirch, Anna 2008. Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri 2008. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. PDF-dokumentti. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b4161db810fa7610938ce2f6e6d0db3e/1350551391/application/pdf/237280/Perhebarometri%202008.pdf>. Luettu 11.10.2012

Mikkola, Matti, Helminen, Jarkko. 1994. Lastensuojelu. Helsinki: Legisactio Oy / Karelectio.

Mikkonen, Anu 2000. Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuu: Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ – ja elinkeino ministeriön julkaisuja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nuorten tulevaisuuskuvat 2008. Helsinki: Sitra, Tekes. PDF-dokumentti. <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Nuorten%20tulevaisuuskuvat.pdf>. Luettu 13.4.2012

Nurmi, Jari-Erik, Salmela - Aro, Katariina 2002. Motivaatio elämänkaaren siirtymissä. Teoksessa Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS kustannus, 54 – 66.

Nurmi, Jari-Erik Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki, Lyytinen, Paula, Pulkkinen, Lea, Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Oinonen, Eriikka 2001. Perheellistyminen ja vanhemmuus aikuisuuden määrittäjänä. Teoksessa Kuure, Tapio (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Stakes, 109-125.

Paajanen, Pirjo 2005. Eri teitä vanhemmuuteen. Kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Perhebarometri. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. Väestöliitto

Pösö, Tarja 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus. Stakes.

Pösö, Tarja, Janhukainen, Markku, Kekoni, Tarja 2004. Koulukoti tutkimuspuheenvuorojen aiheena. Teoksessa Janhukainen, Markku, Kekoni, Tarja, Pösö, Tarja (toim.) Nuoruus ja koulukoti. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 5-18.

Reinikainen, Sarianna 2007. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiän selviytymisestä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rubin, Anita 2002. Nuoren ohjenuorat. Tulevaisuusnäkökulman avaamisen merkityksestä. Teoksessa Haapala, Anu (toim.) Tulevaisuuskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 28 -49.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita publishing Oy.

Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik 2002. Henkilökohtaiset tavoitteet ja hyvinvointi. Teoksessa Salmela - Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS kustannus, 158 -172.

Stakes 2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen WWW-sivut. <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>. Päivitetty 10.5.2012. Luettu 22.10.2012.

Sutela, Hanna 2012. Aikuisuuteen siirtymisen ehdot muuttuvat. Hyvinvointitilastollinen aikakauslehti 1/2012, Tilastokeskus 34-39. PDF-dokumentti. http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka01_12.pdf. Luettu 20.7.2012.

Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Taskinen, Sirpa, Törrönen, Tarja 2004. Lastensuojelun käsitteistä ja tilasta. Teoksessa Professori, Roos, JP (toim.) Huostaanottokirja. Turku: Design Nurmisaari, 12 - 20.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

